N^O. 3. DONDERDAG 17 JANUARI 1924. 24ste Jaargang.

Dit blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

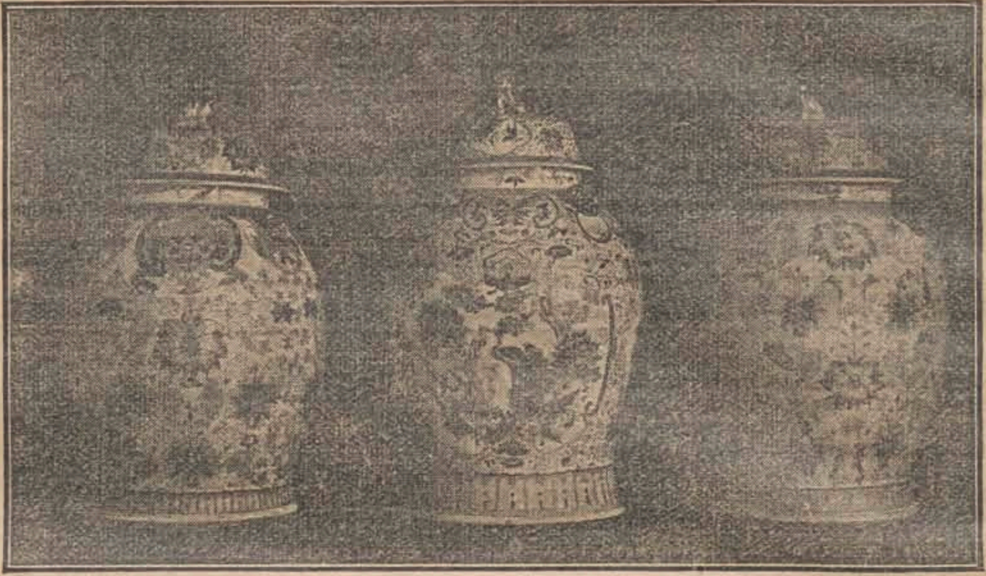
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Des Sultans „Tempajans". [1])

door JOH. F. SNELLEMAN.

In het noorden van het Nederlandsch gedeelte van Borneo, tusschen Serawak en de Celebes-zee, ligt het zelfbesturend landschap Boeloengan. De sultan van dat landschap, die eenigen tijd in ons land vertoefde, heeft, alvorens hij langs een omweg weer naar huis ging, aan prinses Juliana drie Chineesche vazen met deksels aangeboden, die, naar een couranten-bericht zegt, „bij de Dajaks in het land van den sultan, sinds eeuwen in gebruik zijn"; volgens een ander bericht „kostbare vazen, in het Maleisch aangeduid als tempajan jang en welke volgens aloude gewoonte bij de Dajaks in gebruik zijn."

Geschenk van den Sultan van Boeloengan aan Prinses Juliana.

Wie het eerst heeft gezegd, dat deze vazen tempajans zijn, valt moeilijk uit te maken. Beter is voor deze soort een anderen naam te kiezen, die verwarring voorkomt; tempajan (Mal.) en tempajang (Jav.) zijn inlandsche namen voor de potten die in Indisch-Hollandsch martavanen heeten. Voor het artikel *Potten en pottenbakkerij* dat in de Encyclopaedie van Ned. (Oost-) Indië werd opgenomen, heb ik indertijd bijeengezocht wat omtrent dit zeer bijzondere vaatwerk bekend was, en op het woord *Tempajan*, vindt men, zoowel in den eersten als in den tweeden druk der Encyclopaedie, aanvullingen van Rouffaer. Het is misschien goed in 't kort iets van de tempajans te vertellen, want vermoedelijk zullen velen bij het zien van de afbeelding der drie gedekselde potten hebben gezegd: „O, zijn dàt nu tempajans." Waarop het antwoord zou moeten luiden: „Neen, dit zijn geen tempajans."

De Dajaksche namen voor deze potten zijn tadjau (ook Mal.) en djawet, zoomede blanga voor de kostbaarste soorten; ook de namen halimaung en brahan vindt men vermeld. Het woord martavaan wijst, evenals het Engelsche Pegujar, naar Martaban in Neder-Birma of Pegoe, als plaats van vervaardiging, minstens ongeveer 1300 A.D.; evenals de Dajaksche neven-termen voor deze potten siam en djampa, rechtstreeks wijzen naar Siam en Tjampa, dus ook naar Achter-Indië, moet het Mal. tempajan, in het Jav. verworden tot tempajang, terugwijzen naar de stad Tavay, dus tepai, tempai, in datzelfde Neder-Birma, vanwaar, met Martaban, in de 17de eeuw de tempajans-martavanen uitsluitend herkomstig waren; dat de martavanen aan 't landschap Martaban, thans deel uitmakende van de Britsche provincie Tenasserim, hun naam ontleenen, wordt door niemand in twijfel getrokken. Van dat landschap Martaban was de gelijknamige, aan de golf van Martaban gelegen hoofdstad in vroeger eeuwen een belangrijke handelsplaats, maar zij is thans door het naburige Maulmain in de schaduw gesteld. Reeds Ibn Batoeta (ongeveer 1350 A. D.) en Barbosa (1516) spreken uitdrukkelijk van martavanen, de laatste met vermelding van Martaban als plaats van vervaardiging. P. van der Burg (Curieuse Beschrijving van de Gelegentheid enz. van verscheyden Oost-Indische Gewesten en machtige Landschappen, Rott. 1677, bl. 121) schreef over „de Potten die van Martavaan en Taway alleen komen", en Valentijn, hem in 1726 naschrijvende, vertelt van Siamsche potten, en dit is juist, omdat Martaban, thans aan Siam grenzende, oudtijds daartoe behoorde. De namen tadjau, djawet en blanga zijn tot dusver niet verklaard.

Het grootste gedeelte der tempajans kwam stellig uit Achter-Indië, en de bij de Dajaks levende namen siam en djampa bevestigen dit. Maar het is mogelijk, zegt Rouffaer, dat tempajans onder Chineeschen invloed ook zijn gemaakt op Borneo zelf; er was een Chineesche kolonie gevestigd van Broenei tot Kina Batangan, en in de kota Broenei vonden de Spanjaarden bij hun eerste komst in 1521 een zeldzame beschaving en o.a. een porceleinfabricatie. Hij acht het mogelijk, dat de Pegoeanen, van wier komst op Borneo bepaalde overleveringen bestaan, de pottenbakkerskunst uit het Martabaansche naar Broenei hebben gebracht en dat deze daar onder Chineeschen invloed is geraakt, zoo voortbrengend de thans nog onder de Dajaks hoog geëerde en verschillend benoemde potten. De inscripties in Mangianen-schrift van Mindoro op den bodem van enkele tampajans gevonden. maken waarschijnlijk, dat een deel der Dajaksche potten te Broenei is vervaardigd, waar men de kunst had geleerd van geïmmigreerde Pegoeanen.

Aan het billijk verlangen van den lezer om nu eindelijk eens te hooren hoe een tempajan eruit ziet, is gemakkelijk te voldoen door hem te verwijzen naar den grooten zoogenaamden Keulschen pot, den donkerbruin gekleurden inmaakpot, waarin snijboonen in 't zout den dag verbeiden waarop de keisteen wordt afgewenteld die hen onder de pekel houdt. Intusschen — de vergelijking is niet heelemaal juist, want van de tempajan is de opening nauwer en de buik wijder; dan heeft de tempajan zes of acht staande ooren en zoowel de buiten- als

[1]) De Directie van de Haagsche Courant stelde ons welwillend in de gelegenheid aan dit artikel een afbeelding toe te voegen. — *Red. Kol. Weekbl.*

de binnenkant is verglaasd; misschien zijn de tempajans niet verglaasd, maar, evenals het ordinaire steengoed, een harde, dichte, half gesmolten, gekleurde massa, in staat om, zonder glazuur, het vocht niet door te laten. Stellig zijn er ook met bruin, lichtblauw of groen glazuur; zeldzamer zijn de tempajans die het uiterlijk hebben van porcelein door het mooie witte of lichtgroene celadon-glazuur of de siering in kobalt-blauw. De potten zijn kenbaar aan de decoratieve dierfiguren, die, in eenigszins verheven werk den dikken buik omgeven, bij fijnere soorten van binnen-uit, terwijl de klei nog nat was, zijn uit-gedrukt, bij de mindere soorten van buiten ertegen zijn geplakt. Het ornament is ongetwijfeld Chineesch; de bekende draak is bijna altijd aanwezig, door de Dajaks kawok, d.i. leguaan, genoemd; verder is er de kraanvogel en herkent men de Chineesche wolk- en golflijnen. Naar grootte, vorm en versiering onderscheidt men door verschillende namen aangeduide soorten, en iedere soort heeft mannelijke en vrouwelijke exemplaren. Schwaner vermeldt 8 soorten, Perelaer 12, Grabowsky (Zeitschr. f. Ethn. XVII, 1885, blz. 121 en pl. VII) beschrijft en beeldt af 18 soorten. In den catalogus van 's Rijks Ethn. Museum, Borneo tweede ged., vindt men een mooie afbeelding op pl. XX en 5 regels tekst op bl. 363-4. Dit exemplaar is 84 c.M. hoog; de grootste middellijn is 43 c.M.

Martavanen zijn voor de Dajaks dingen van gewicht, en hun neiging naar het bezit van een of meer oude exemplaren is buitengewoon groot; hun gansche doen en streven is op dit bezit gericht, omdat de potten als heilig beschouwd en vereerd worden, als erfstukken door vele geslachten werden verzorgd, als pronkstukken dienen, die tevens den eigenaar aanzien en geluk geven, ziekten afwenden en booze geesten verdrijven, bij ceremoniën onmisbaar geacht, tot sprekende orakels verheven en als bezielde voorwerpen waaraan men offert, geëerbiedigd worden. Voorzichtige eigenaars, voor diefstal of brand beducht, begraven hun martavanen; aan het water dat erin wordt bewaard kent men heilzame kracht toe en vaak worden de karohäi erin bewaard, de amuletten, die eerst hebben gediend den tegenwoordigen bezitter aan een djawet te helpen. En niet alleen de ongeschonden exemplaren van een goed merk hebben groote waarde, ook gebarsten en door vlechtwerk bijeengehouden potten worden soms nog met groote sommen betaald. De prijs van een tempajan loopt van 8 tot 3000 gulden en sommige zijn niet te koop, voor welken prijs ook. Ook de scherven hebben nog waarde; het krammen van gebroken potten is een afzonderlijk vak, dat goed wordt betaald. De reden van den schier fabelachtigen prijs dien de Dajaks voor de echte martavanen der zeldzame soorten betalen, is de overtuiging, dat zij een bovennatuurlijken oorsprong hebben, het werk zijn van geesten. Wellicht heeft het feit, dat de herkomst der martavanen, voor zij op Borneo aanlandden, niet met juistheid bekend is, de Dajaks doen genoegen nemen met het altijd zeer gemakkelijk geloof aan een daad der alles vermogende en dus ook potten kunnende bakken genieën.

Is dus de vereering der tempajans een zuiver fetistische, oorspronkelijk moeten zij als mediums bij de vereering der afgestorvenen hebben gediend en vóór dien tijd zullen zij derhalve ook reliekhouders zijn geweest. Werkelijk blijkt, dat de martavanen hebben gediend als bewaarplaats van de asch der verbrande lijken, als urnen voor schedels en gebeenten van familieleden. En bij de Moealang- en Sekadau-Dajaks dienen zij daartoe nog. Een opsomming van de plaatsen over de heele wereld verspreid waar dit gebruik in zwang is, zou vermoeiend zijn om te lezen. Er zijn lijk-urnen van velerlei soort; men denke aan de uit steen gehouwen waroega's van Celebes, de even plompe als zware, vierkante urnen, met niet te tillen deksels; aan het vaatwerk van gebakken aarde waarin in prae-Columbiaanschen tijd op de thans Nederlandsche Benedenwindsche eilanden de lijken werden begraven. Op Borneo is het gebruik zeer oud, zooals blijkt uit de volgende regels in de Annalen der Ming-dynastie (1368—1643): „They also like very much earthen jars with dragons outside; when they die they are put into such a jar and buried in this way" (Groeneveldt, Notes on the Malay Arch. 1876, bl. 107).

Inderdaad mogen de tempajans dus potten heeten „welke volgens aloude gewoonte bij de Dajaks in gebruik zijn". De sultan van Boeloengan heeft waarschijnlijk geen kans gezien een tempajan van eenige waarde los te krijgen, en bracht, in plaats daarvan, een drietal misschien antieke Chineesche potten mede, overtuigd dat zijn goede bedoeling zou worden gewaardeerd.

Pangoepòkòrò Bòtjah Lolo.

Door M. Ch. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

„Nooit van gehoord!"

Ja, dat zullen vermoedelijk de meeste lezers van het Koloniaal Weekblad denken, bij het zien van bovenstaand opschrift.

Laat ik maar eerlijk bekennen, dat ik zelf tot vóór korten tijd, niet wist, wat er mede wordt aangeduid; thans echter weet ik dat die Javaansche woorden beteekenen: Inrichting voor Weezen, en dat deze zich bevindt te Toeloeng Agoeng, residentie Kediri.

Hoe ik tot de wetenschap van het bestaan dezer nuttige instelling ben gekomen? Kijk, dat is op eene heel aardige wijze toegegaan.

Op zekeren dag, het is pas eenige maanden geleden, bracht de post mij een dik, aangeteekend stuk uit de hoofdplaats Kediri. Tot mijne groote verrassing kwam uit het couvert te voorschijn een stuk batikwerk, een z.g. „ikat" of hoofddoek waarmede mannelijke Javanen zich het hoofd omwikkelen; uit een mede in het pakket ingesloten brief van eene bevriende dame bleek, dat deze mij den doek ten geschenke zond, als eene curiositeit: want het voorwerp was bewerkt door een Javaansch meisje van 5 à 6 jaar! Een z.g. „Kloet-kind".

Volmaakt was de arbeid niet, maar toch, dat zoo'n kleine pietepeuter er de maakster van was, bracht mij en anderen, beter bevoegden, wien ik het werk toonde, in de grootste verbazing.

In gedachten zag ik de dreumes, met den ernst van eene volwassene, zooals een Javaansch kind dat kan hebben, de „tjanting" met hare kleine vingertjes over het doek bewegen.

Die voorstelling vond ik zoo aardig, dat ik onmiddellijk eene kleine som gelds aan de vriendelijke schenkster van den Kain zond, met het verzoek het aan de kleine batikster te willen ter handstellen als eene belooning voor haar werk en ter aanmoediging.

Aan dit verzoek kon, jammer genoeg, niet naar den letter worden voldaan; onze vriendin kon n.l. niet meer uitvinden, welk kind het bedoelde was; het was er toch één van de vele die een liefderijk tehuis hadden in eene weesinrichting. De dame had dus het geld maar ter hand gesteld aan het bestuur van het weeshuis; er werden koekjes, limonade en andere snoeperijen voor gekocht, waarmede alle kinderen werden gelukkig gemaakt. Dat was een heele pret.

Van het bestuur ontving ik eene allervriendelijkste dankbetuiging voor mijne bescheidene bijdrage en een paar kiekjes van de inrichting. Op mijn verzoek zond het mij onlangs eene brochure, waarin een en ander over Pangoepòkòrò Bòtjah Lolo werd verteld, en dat verdient in wijderen kring bekend te worden.

De geschiedenis dezer stichting begint in 1914. In dat jaar werd door den toenmaligen assistent-resident van Toeloeng Agoeng, den heer Eijken, eene vereeniging opgericht die den naam kreeg: „Tot nut van Toeloeng-Agoeng en omstreken". Heel veel goeds werd door haar verricht: zoo bracht

zij o.a. eene electrische straatverlichting van de Kotta tot stand. Een ieder die de pikzwarte duisternis kent, die in tropische nachten kan heerschen, zal beseffen welk een weldaad aan de bewoners werd bewezen, met uitzondering van de heeren van het dieven- en inbrekers-gilde!

Een tehuis voor bedelaars en voor menschen die niet in staat zijn door werken in hun levensonderhoud te voorzien, dankt mede aan de vereeniging zijn ontstaan. De gelden benoodigd voor het herbergen, voeden, verzorgen en kleeden van die stakkerds, werden door vrijwillige bijdragen verkregen.

De influenza-periode van 1917/18 veroorzaakte eene overmatige toename van het aantal der verpleegden; de geweldige uitbarsting van den Kloet, die zoovele slachtoffers maakte, dreef dat aantal nog veel meer omhoog: een groot gedeelte bestond uit kinderen die door de catastrofe weezen waren geworden.

Eene uitbreiding der inrichting werd door een en ander eene gebiedende noodzakelijkheid; de kleintjes, ten getale van ongeveer 300 bleven in het voor de bedelaars en anderen opgerichte gebouw, de volwassenen werden in afzonderlijke gebouwen ondergebracht.

Aan het flinke initiatief van Dr. von Römer is het in de eerste plaats te danken, dat de vereeniging „Pangoepòkòrò Bòtjah Lolo" geboren werd. Uit het z.g. Kloetfonds ontving deze nieuwe stichting eene bijdrage in eens van *f* 40.000, later nog eene jaarlijksche subsidie uit dezelfde kas; het Gouvernement nam de bouwkosten van het nieuwe tehuis voor hare rekening, terwijl bij de uitvoering van het werk de ingenieur Haring geheel belangeloos zijne hulp verleende.

In Maart 1922 was alles gereed en konden de weezen hun nieuw tehuis betrekken.

Op 31 December van het vorige jaar bedroeg hun aantal 288, waarvan 108 meisjes.

De inrichting bezit twee scholen; in de morgenuren wordt het onderwijs gegeven aan de meisjes; voor de jongens zijn de schooluren van 2—5 's namiddags.

In de vroegte wordt, onder leiding van hun „goeroe tani", door de pupillen gewerkt op een onmiddellijk aan de gebouwen grenzend veld van 10 „bahoe's" uitgestrektheid en eigendom van de stichting. Het wordt beplant met suikerriet, padi en tweede gewassen; bij dit werk wordt men geleid door adviezen van een landbouwleeraar.

Men heeft getracht den jongens het vlechten van mandjes te laten leeren; heel veel liefhebberij hadden zij er echter niet in; later is hierin eene verandering ten goede gekomen, zoodat de jongens in den laatsten tijd al aardig werk leveren.

Onder toezicht van vrouwelijke mandoers worden de meisjes onderricht in het naaien en verstellen van kleederen; alle kleedingstukken door de verpleegden gedragen, worden dan ook in die naaischool gemaakt.

Ook in de kunst van batikken wordt aan de meisjes les gegeven (de aanleiding tot het schrijven van dit artikel wees er reeds op) en evenzoo in het matten vlechten.

Het dagelijksch toezicht over het geheel wordt uitgeoefend door den heer Doornhaag en zijne echtgenoote, die in eene woning op het terrein van de stichting huizen.

In het bestuur hebben zitting: de Regent als fungeerend president, de Controleur als secretaris-penningmeester, en de Patih als commissaris; bij bestuursvergaderingen treedt de Assistent-Resident als voorzitter op.

Het aantal leden der vereeniging is bedroevend klein: slechts 40! Wel is waar staat de vereeniging er *op het oogenblik* finantieel niet slecht voor, maar het ligt voor de hand, dat zij op den duur de beschikking zal moeten krijgen over ruimer middelen. Immers, zij beperkt haar arbeidsveld niet alleen tot Toeloeng-Agoeng, zelfs niet tot de geheele residentie Kediri. Neen, van uit geheel Java, met zijne ongeveer 30 millioen inwoners, kunnen weezen worden opgenomen.

Het is dus eene vereeniging die een sociaal belang bevordert (wel is waar in de eerste plaats een Indisch, maar goed beschouwd, toch ook een Nederlandsch belang), door zich het lot aan te trekken van ouderlooze inlandertjes, door te trachten nuttige leden der inlandsche maatschappij te maken van kinderen, die anders in het wild opgroeien, het pauperisme bevorderen en zich allicht tot ongunstige elementen ontwikkelen.

De stichting doet dus zeer nuttig werk en verdient derhalve gesteund te worden.

Wellicht zijn er onder de leden van Oost en West, waarvan een groot aantal zoo veel aan Indië te danken hebben, sommigen (beter nog: velen!) die er iets voor gevoelen, deze vereeniging finantieel bij te staan, dan is schrijver dezer regelen gaarne bereid zijne, eventueel gewenschte, tusschenkomst te verleenen.

Hoe men lid kan worden, weet ik op dit oogenblik zelf nog niet; desverlangd zal ik gaarne daarnaar bij het bestuur informeeren.

Giften kan men echter al dadelijk kwijtraken!

Den Haag, Adelheidstraat 7.

Uit de geschiedenis onzer aanraking met de Maleische taal.

Onder dit onderwerp hield Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel den 11en dezer voor de Ned. Maatschappij van Letterkunde te Leiden eene zeer belangrijke voordracht, waarvan het *Vaderland* van den 12en het volgende verslag bevat.

Spr. ving aan met een herinnering aan de voor onze scheepvaart zoo moeilijke jaren 1917 en 1918, die te vergelijken zijn met den tijd, toen onze zeevaarders veilige wegen naar het Oosten moesten zoeken om te ontkomen aan Spaansche beslagnemingen in Auguries. De eerste vraag die in verband met zijn onderwerp spr. zich stelde is: hoe stonden de oudste Oost-Injevaarders tegenover de talen der Indische havenmeesters en handelaren met wie zij in aanraking kwamen? Deze vraag kan in vereenvoudigden vorm luiden: hoe stonden zij tegenover de Maleische spreektaal? Deze taal toch werd reeds in hun tijd in den geheelen Archipel in de havens verstaan, trouwens ook reeds voor de komst der Portugeezen in Malaya gelijk uit verschillende plaatsen uit oude reisbeschrijvingen, te beginnen met Pigafetta's reisverhaal van Maghellaen's tocht kan blijken. Het verbaast ons dus niet, aldus spr., dat de oudste scheepvaartjournalen lijstjes van Maleische woorden bevatten, dat de oudste scheepvaart-auteur, Frederik de Houtman in het Maleisch zich met Atjehsche grooten onderhield en in die taal zijn geloof verdedigde, zooals het in het Maleisch was, dat een Atjehsche vorst brieven opstelde aan de Koningin van Engeland. Dezelfde Houtman vervaardigde het merkwaardige „Spraeck ende woordenboek met twaelf tsamensprekinghen in Malysche taal (Amstelredam 1603), van welks eigenaardige samenstelling spr. eenige typeerende voorbeelden gaf.

Na het verstrijken van het achtjarig privilegie werd het wederom uitgegeven door A. C. Ruil als een „Spieghel in welke zich de Indische jeugdt kunnen oeffenen... vol onderwijzingen tot voorstandt van de Christelijke religie". In dezen titel blijkt het streven der Vereenigde Oost-Indische Compagnie om den Christelijken godsdienst te verbreiden onder Heijdenen en Mahomedanen, welk beginsel gedurende haar geheel bewind stand houdt.

Het eerste in het Maleisch vertaalde boek was dan ook het Vragenboekje van Marnix van St. Aldegonde dat in 1611 gedrukt moet zijn. Later is alles wat aan studie van het Maleisch is gedaan,

geschied door predikanten op last van Heeren XVII in Holland.

Spr. schetste daarna het verschil tusschen het met Sanskrit, Arabisch en Perzisch verrijkte, met Arabisch schrift geschreven litterair Maleisch, waarmede de predikanten werkten en het verbasterde spreektaaltje, dat door handel, propaganda der Portugeezen en prediking der geestelijken en krankenbezoekers steeds verder Oostwaarts werd gebracht en vermeldde verder iets van de onverkwikkelijke geschiedenis van den strijd over 't idioom der Maleische bijbelvertaling en over 't schrift waarin die gedrukt moest worden, waarna hij de pogingen tot oprichting van seminaria „ofte kweekerijen" behandelde, die korstondig hebben gebloeid in Ceylon, te Batavia en te Leiden. Daarna werd besproken, hoe het gesteld was met de beoefening van het Maleisch hier te lande.

Zoo kwam spr. tot het heden: de wetenschaplijke, historische taalstudie. Met haar hulp kan men in het tegenwoordig stadium der wetenschap nagaan, hoe het verklaarbaar is dat een oorspronkelijk in Midden-Sumatra te huis behoorende taal, een vèr verbreide cultuurtaal werd, voertaal van twee wereldgodsdiensten: Hindoeïsme en Islam, boekentaal in Molukken en Atjeh, handels- en verkeerstaal in alle havenplaatsen, gechristianiseerde Evangelisatietaal in de Molukken, verarmde en verbasterde spreektaal in Java en in de andere eilanden, met steeds zich vergrootend gebied. Dan wordt verklaard hoe het Maleisch de groote Islamitische en de vreemdelingentaal kon worden en hoe die taal en geen andere den in Atjeh vertoevenden Houtman tot middel van gedachten en weten moest komen en voorts het tot stand komen van een ambtelijke Koinè en een patoisachtige spreektaal geschetst. Van misvattingen der spreektaal die in elk geval berust op Indonesischen grondslag gaf spr. eenige voorbeelden.

Ten slotte werden de verbeteringen der laatste jaren vermeld, zoowel de werkzaamheid van de lichamen ter verbreiding van lectuur in behoorlijk Nederlandsch als de gelegenheid tot practische oefening voor het vertrek naar Indië. Niemand in Indië, die niet uitsluitend materialistisch leeft, mag onverschillig staan tegenover het gebruik van een zuiver Maleische taal.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Lichtbeelden van Boeddhistische Kunst.

J.l. Zaterdagmiddag hield voor de Volksuniversiteit de Duitsche ontdekkingsreiziger, Rudolf de Haas, in de Aula van het Gymnasium, Laan van Meerdervoort te 's-Gravenhage, voor een talrijk publiek een zeer belangwekkende lezing over het Boeddhisme, waarbij duidelijke lantaarnplaatjes van prachtige Oostersche bouw- en beeldhouwwerken werden vertoond. Daaronder waren er ook eenige van de Boroboedoer en de Mendoet, welke spreker in tegenstelling met de andere tot zijn groote spijt niet zelf had gezien en deze behoorden uit een kunstoogpunt en om het landschap, waarin zij gelegen zijn, zeker tot de allerschoonsten. Al weder een bewijs hoe reizigers, om te genieten van Oostersche kunst en natuurschoon, allereerst hunne schreden naar den Nederl.-Indischen Archipel moeten richten.

Spreker, die ook in de theologie heeft gestudeerd, wist op zeer onderhoudende wijze vergelijkingen te trekken tusschen Boeddhisme en Christendom, waarbij hij, de groote barmhartigheid (heel eigenaardig zocht hij verband tusschen *Erbarmen* en de veelarmige Boeddha) van eerstgenoemde hoogelijk waardeerende, toch de Christusleer, als de meer energieke, voor ons Westerlingen, de beter geëigende noemde, ook omdat Boeddha tegenover tegenover vrouwen en kinderen altijd een afwijzende houding aannam, in tegenstelling met de woorden van Jezus: „Laat de kinderkens tot Mij komen". Spreker meende, dat Nederland een zeer bevoorrecht land is in dit opzicht, want 't had hem bizonder getroffen met zooveel liefde als hier voor de jeugd en hare geestelijke opvoeding wordt verzorgd. Wij zouden hem toe kunnen voegen, dat dit laatste heusch nog wel wat beter kon zijn, vooral met betrekking tot Indië. Maar misschien is het in andere landen nog minder.

Dezelfde spreker zal Zaterdag 19 Januari des middags 3 uur op dezelfde plaats vertellen van zijne reizen door de Sahara en 26 dezer over China, ook met lichtbeelden.

Javaansche Architectuur.

Wij ontvingen ter bespreking een overdruk in brochurevorm uit het tijdschrift Djawa, No. 3 en 4 van 1923, van een lezing door Ir. H. Maclaine Pont voor het Java-instituut gehouden over: *„Bestaan, hoedanigheid en goed recht eener Javaansche Architectuurtraditie"*. Na een omschrijving van de begrippen *Architectuur* en *Architectuurtraditie*, met een onderscheiding van verschillende *architectuur-ornamenten*, door voorbeelden toegelicht, worden betreffende de bijzondere beteekenis der architectuur-traditie voor Java de vragen gesteld:

„Heeft het Javaansche volk een architectuur-traditie in den hoogen bovengeschetsten zin des woords?

„Hebben de volken van Java nog voldoende van een eigen architectuur over om daarbij direct aan de nieuwe architectuur te kunnen aansluiten?

„Hebben zij een architectuur, die hen bij den zelf gevoerden staat het meest bevredigt, en die bij hun levenshouding het best past, een architectuur, waarbij zij zich in dit klimaat het best bevinden, al behoeft die dan nog den in zoo geheel andere verhoudingen levende Europeanen en vreemde Oosterlingen niet te bevredigen?

De derde vraag is een dubbele en afhankelijk van het feit of de tweede vraag in bevestigenden zin beantwoord wordt.

„Zoo ja, voldoet deze architectuur dan aan de eischen, die in het licht der moderne, neutrale, voor het Javaansche volk even goed als voor ons geldende wetenschap, zoo op hygiënisch als op economisch en constructief gebied gesteld dienen te worden?

„Zoo neen, zijn dan wellicht binnen het kader dier architectuur karaktervolle wijzigingen aan te brengen, waardoor die architectuur voor den modernen tijd de best mogelijke en derhalve voor de toekomst punt van uitgang kan en dient te worden?

„Indien dit zoo is, zullen wij dan bij onze bestrevingen, om dit volk op te voeden tot *selfhelp* in modernen zin, niet de grootste kans ontmoeten, dat ons streven weerklank zal vinden, en dat onder dit volk zelf een gelijkgerichte actie zal levendig worden, waarmede ons doel: *selfhelp,* reeds een begin van realiseering zou erlangen?

„En zullen wij niet op deze wijze met de beschikbare middelen het meest bereiken?"

Het eerste antwoord daarop luidt:

Indien wij eens nagaan welke wijzigingen men bij wijze van hervormingen bezig is juist thans in de directe omgeving van het volk te brengen, dan klinken de bovengestelde vragen weinig hoopvol. Waar tot nu toe bouwvoorschriften werden verstrekt, worden toen de meeste der inheemsche woningvormen verboden, typische inheemsche constructies en werkmethoden onmogelijk gemaakt, de meeste der in het algemeen nog zoo volop aanwezige bevolkings-materialen buiten gesloten. In de steden is men begonnen met bouw van overheidswege op zeer aanzienlijken schaal, iets dat, het zij met alle waardeering van het streven om in den noodtoestand leniging te brengen en onder erkenning van de noodzakelijkheid dezer maatregelen, juist ten tijde van nood, gezegd, lijnrecht in strijd is met het streven om het volk op te voeden tot selfhelp, zoolang men aan deze maatregelen de hoofdaandacht besteedt.

Op de uitvoerige, zeer gedocumenteerde uitwerking van een en ander hopen wij een volgende keer terug te komen, ook in verband met de voordrachten, welke Dr. Berlage, na zijn Indische reis, dezer dagen over ditzelfde onderwerp hier houdt.

Oost-Aziatische Kunst.

De bekende verzameling van Oost-Aziatische kunst van baron Von der Heydt zal met de verzameling van prof. Von Bissing (Egyptische kunst) en die van den heer Lunsingh Scheurleer (Romeinsch-Grieksche kunst) in het museum Scheurleer, Laan van Meerdervoort, hoek Groot Hertoginnelaan te 's-Gravenhage, worden geëxposeerd. Het statige gebouw, dat in modernen geest opgetrokken, zeker goed aan zijn doel zal beantwoorden, nadert zijn voltooiing. Het zal een particulier museum zijn, dat echter voor het publiek zal worden opengesteld.

Binnenkort zal van de collectie-Von der Heydt een uitvoerig werk worden uitgegeven, van de hand van dr. Karel With, van wien reeds een aantal werken over Aziatische skulpturen is verschenen, o.a. „Boed-

BESCHIKBAAR.

dhistische Plastiek in Japan", „Plastiek op Java" en een boek over Bali.

Tentoonstelling van Indonesisch Brons- en Koperwerk.

De *„Rotterdamsche Kring"* zal van 26 Januari tot 23 Februari 1924 in het lokaal aan den Eendrachtsweg 12 te Rotterdam eene tentoonstelling houden van oud Indonesisch Brons- en Koperwerk, in samenwerking met de Afdeeling Rotterdam der Ver. „Oost en West", waarvan Mr. J. G. Huyser, Vredehofweg 32, voorzitter is, die zelf een mooie verzameling heeft. Dit belooft een belangrijke expositie te worden. Verschillende particulieren hebben hun medewerking toegezegd. Ook „Boeatan" ontving eene uitnoodiging tot deelname, waaraan zij gevolg hoopt te geven, al heeft zij zich nimmer toegelegd op het speciaal verzamelen van antieke kunstnijverheid, al streeft zij, mede door het opwekken van waardeering van het oude, juist het moderne handwerk in goede richting te helpen brengen.

Boeatan.

Voor het uitstalraam in Heulstraat 19, den Haag, staat sedert enkele dagen, in plaats van de mooie gebatikte, zijden slendangs, *lotjans* of looktjans genaamd, die nu in de achter-toonkamer een plaats hebben gevonden, een prachtige verzameling fijn uitgesneden lederen wajangfiguren, welke de bewondering wekt van alle voorbijgangers, te meer, daar er ook het echte scherm te zien is, dat op Java voor de wajang-voorstelling gebruikt wordt en waarop ook hier 's avonds de fraaie schaduwbeelden geworpen worden. Dan komt eerst deze zwart-en-wit-kunst tot haar recht, al ontbreekt er dan nog het leven aan, dat de *dalang* (Javaansche wajang-vertolker) er aan geeft, door de poppen te doen bewegen en er de geschiedenis bij te vertellen.

Deze collectie is in haar geheel te koop, doch ook per stuk afzonderlijk tegen zeer billijken prijs.

Het *ketoepat-maal* in „Boeatan", op oudejaarsdag, is zóó goed bevallen, dat nu voortaan iederen *Maandag*, tusschen 12 en 2 uur 's middags, in Heulstraat 19, den Haag, ketoepat (lontong) met toebehooren te verkrijgen is, tegen *f* 0.75 per portie

Die van klapperbladeren gevlochen rijstmandjes zijn ook een aardig kunstvlijtartikel, evenals het op dergelijke wijze gemaakte kinderspeelgoed, in den vorm van kippen en andere dieren.

Wie kan „Boeatan" hiervan eens een bezending uit Indië sturen?

Op Zondag 3 Februari a.s. hoopt „Boeatan" een *Indischen Kunstmiddag* van Javaanschen dans, zang en voordracht te geven, in de groote feestzaal van Hotel de Witte Brug te Scheveningen, welke de heer Roozen weder de goedheid had haar ter beschikking te stellen.

Van Week tot Week.

7—14 JAN. 1924.

Pestrapport. Blijkens opgaaf van gerapporteerde pestgevallen kwamen in de week van 26 Nov. tot en met 2 Dec. in totaal op Java 272 gevallen voor, waarvan in de afdeelingen Temanggoeng 71, Magelang 80, Jogjakarta 14, Solo 3, Bojolali 46, Klaten 14, Salatiga 25 en Pekalongan (regentschap Batang) 19.
Van Makassar werden geen nieuwe gevallen vermeld.

Cultuurcongres. Het Java-Instituut besloot het cultuurcongres in 1924 te Jogjakarta en niet te Semarang te houden, zooals aanvankelijk in het voornemen lag.
De Sultan heeft zich bereid verklaard voor dit congres serimpi's te laten optreden en wajang wong-voorstelling te doen geven, waardoor aan het congres een eigen cachet zal worden verleend. Het taalcongres, dat aan het eigenlijke cultuurcongres voorafgaat, zal te Semarang gehouden worden.

De eerste Javaansche advocaat. De Ind. bladen deelen mede dat mr. Raden Oerip Kartodirdjo, die na zijn promoveering te Leiden o.a. secretaris was van de H.H. Oppenheim, van Vollenhoven c.s., die een ontwerp-herziening der Ind. Staatsinrichting samenstelden, in dienst is getreden bij het accountants-, administratie- en rechtskundig kantoor Oost- en Midden-Java te Soerabaja. Het ligt in de bedoeling, dat mr. Oerip zijn benoeming als advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Soerabaja zal aanvragen.

Opiumdebiet en In- en uitvoerrechten. Het opiumdebiet over 1923 is tien millioen tegen gevallen; de opbrengst van de in- en uitvoerrechten 9½ millioen.

Nalatenschappen. In No. 5 van de Ned. Staatscourant is opgenomen de staat van nalatenschappen, berustende bij de weeskamer in Ned.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaja, Jogjakarta en Malang.

Indisch Bronbeek. De inzameling door het Nieuws van den Dag in Ned.-Indië op touw gezet voor een Indisch Bronbeek, had in begin December reeds een bedrag van *f* 60.000 opgebracht.

Een geschenk voor de Koningin. Mohamad Ajoeb, een bekend goud- en zilversmid te Semarang, heeft het portret van de Koningin op kunstige wijze in zilver gebrand en er vergulde rijsthalmen in lauwertakken smaakvol omheen gegraveerd. Het is een mooi stuk werk, dat Hare Majesteit zal worden aangeboden en getuigenis aflegt van het kunnen van dezen Inlandschen werkman.

Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverh. en Landb. Het Bestuur deelt mede, dat met ult. Dec. 1923 genoemde Afdeeling heeft opgehouden te bestaan. Lange jaren was de Ind. Mercuur het officieel orgaan, waarin de zoo belangrijke voordrachten en de discussies over Indische onderwerpen een plaats vonden.

Bedevaart naar Mekka. In 1922 trokken 22.412 bedevaartgangers uit Ned.-Indië naar Mekka.

Voor den Indischen oud-militair. De heer Fabricius meldt in het Vaderland van 12 dezer, dat op dien datum bij hem was binnengekomen een bedrag van *f* 7905.18.

Financiën van Ned.-Indië. De Ind. Financier berekent de toeneming van de schuld van Indië in den loop van 1923 op 145 millioen, ongerekend het koersverschil tusschen Nederland en Indië. De Indische schuld geeft geenszins blijk van bezuiniging niettegenstaande de ontvangst van 100 millioen achterstallige belasting, waarop in volgende jaren niet gerekend mag worden.

De vliegtocht Nederland—Indië. Aan een circulaire, verspreid door de Nederlandsch-Indische Vereeniging voor Luchtvaart, is het volgende ontleend:
Het doel van de Vereeniging is de bevordering van de luchtvaart in den meest uitgebreiden zin, waartoe zij zich voorstelt een innige samenwerking te onderhouden met de Koninklijke Nederlandsche Vereeniging voor Luchtvaart.
Als het naast voorliggend doel beoogt de Vereeniging de geprojecteerde vlucht van Nederland naar Indië in April a.s. mogelijk te maken door te trachten hetgeen nog ontbreekt aan de voor het welslagen van dezen tocht benoodigde fondsen bijeen te brengen. Hiertoe is nog minstens een bedrag van *f* 30.000 noodig.

De Indische cultures. De heer Oud heeft den Minister van Koloniën verzocht gegevens te verstrekken omtrent de beplante uitgestrektheden en de opbrengst der in 1921 en 1922 door de inlandsche bevolking gedreven cultures, in het bijzonder die van rubber, koffie en thee.
Is het juist, dat het Departement van Landbouw te Buitenzorg in 1922 een onderzoek heeft ingesteld naar de mogelijkheid van uitbreiding der rijstcultuur in Zuid-Oost-Borneo en zoo ja, heeft dit geleid tot bepaalde maatregelen in het belang van de rijstvoorziening in die streken?

Luitenant F. W. Hering †. De reserve 1e luitenant der Inf. F. W. Hering is den 7en dezer te Bandoeng overleden, vermoedelijk tengevolge eener val van zijn paard. De overledene volgde een cursus tot opleiding voor beroepsofficier.

Jhr. L. D. P. Op ten Noort †. Te Baarn is in den ouderdom van 76 jaar overleden Jhr. L. D. P. Op ten Noort, oud-directeur van de Stoomv.-Mij. Nederland en tot zijn dood president-commissaris dier Mij. en van de Kon. Paketvaart-Mij. Tal van instellingen, welke met het zeewezen verband houden, genoten den steun van den overledene, wiens verdiensten door de Regeering werden erkend door zijne benoeming tot Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw en tot Groot-Officier in de Orde van Oranje-Nassau. In 1917 werd hem om zijn verdiensten op scheepvaartgebied de De Ruijtermedaille uitgereikt.

J. F. Deibert †. Te 's-Gravenhage is overleden de gep. kapitein-kwartiermeester van het Ned. O.-I. Leger J. F. Deibert. De overledene bereikte den leeftijd van 53 jaar en was Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

R. N. W. Nikkels †. De agent te Bandoeng van de Ned.-Indische Handelsbank, de heer R. N. W. Nikkels, is overleden.

De Sultan van Boeloengan is 14 dezer uit den Haag vertrokken, om na een kort bezoek aan Parijs en aan eenige vreemde landen, de terugreis naar Indië te aanvaarden.

R. A. A. Tjokro Nagoro. De Keng Po meldt, dat Raden Adipati Ario Tjokro Nagoro, volgens den Regeeringsalmanak sedert 20 Juni 1886 Regent van Koedoes, den 1en Maart a.s. 's lands dienst zal verlaten in verband met zijn gezondheidstoestand.

Resident van Madoera. De heer A. H. Maas Geesteranus, assistent-resident van Tegal, is benoemd tot resident van Madoera.

Residenten met pensioen. De heer P. W. Jonquière, resident van Jogjakarta, verlaat 2 Maart den bestuursdienst met pensioen. Met den resident van Benkoelen, M. C. van Raadshoven zal zulks, volgens de Preangerbode, het geval zijn den 1en Aug.

Dr. A. C. Kruyt. Zendeling Dr. A. C. Kruyt, met verlof te 's-Gravenhage, vertrekt den 20en dezer naar zijn standplaats Posso (Midden-Celebes).

Ds. J. A. Bruins. De Indische predikant J. A. Bruins, met verlof te 's-Gravenhage, is beroepen te Deurne.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Uit 's Lands Vergaderzaal.

De Overzichtschrijver van de *Locomotief* behandelt in de nrs. van 6, 7, 8, 10 en 11 Dec. het in den Volksraad besprokene, betreffende: *Oorlog en Justitie; Oorlog; het regeeringsantwoord in zake de provincie- en regentschaps-ordonnanties; de aanneming van deze ordonnanties; de wijzigingen der assistentenregeling en de regularisatie-voorstellen voor de begrooting van 1922.*

Het betoog van den heer *Stokvis* voor *het verleenen van rechtsbijstand aan Inlandsche beklaagden* wordt door den Dir. van Jusitie, mr. Cowan, sympathiek geacht, maar een weinig overbodig. De landraadvoorzitter en de leden van den landraad hebben immers tot taak ook alles, wat ten voordeele van den beklaagde strekt, te onderzoeken. De overzichtschrijver merkt hierbij op, dat een twijfel aan den goeden wil dezer rechters zeker niet geoorloofd is, doch wel aan de mogelijkheid, dat zij werkelijk volle aandacht kunnen wijden aan een onderzoek naar alles, wat de schuld van beklaagde kan verzachten. Het is immers vooral tijdens het vooronderzoek, dat de noodzaak van deze belangenbehartiging het scherpst spreekt — en dan is het een onmogelijke eisch, om tegelijk naar bewijzen voor de schuld te speuren en naar feiten, die deze vaak met moeite verkregen bewijzen zouden ontzenuwen. Dit kan niet het werk zijn van één man, hoe humaan en onpartijdig deze ook denkt en handelt.

Een juridisch debat tusschen *mr. Cowan* en den heer *Stokvis* gaat over het vraagstuk, in hoeverre iemand strafbaar is voor *dood, die door toevallige, niet-bekende bij-omstandigheden het gevolg is van een lichte mishandeling*. Het betreft de klap, welke bij malarialijders met vergroote milt, dikwijls den dood ten gevolge kan hebben. In zoo'n geval bestaat géén schuld, verklaart de heer Cowan. De heer Stokvis echter betoogt, dat waar in Indië minstens 50 pCt. der Inlandsche bevolking behept is met zoo'n gevaarlijke milt, bij ieder de wetenschap moet bestaan, dat een gewone klap zulke gevaarlijke gevolgen kan hebben, en wil dus daarnaar ook de strafmaat bepaald zien. Volgens den overzichtschrijver gaat de vergelijking van den heer Cowan, met den man, die uit een raam valt en daardoor een toevallig passeerend voorbijganger doodt, niet op. In dit geval is de doodslag uitsluitend toeval. Eerder kan men zulk een doodslag door lichte mishandeling vergelijken met het geval van een veel te snel rijdend automobilist, die wéét dat hij door zijn optreden kans loopt het leven van een voorbijganger in gevaar te brengen. Deze vóórwetenschap van zijn toch slechts een betrekkelijk geringe kans op gevaarlijke gevolgen hebbende, schuldige handeling wordt bij de strafbepaling voor zulk een automobilist ook wel degelijk in rekening gebracht!

Zonder hoofdelijke stemming werd de motie-Wiranata Koesoema voor het instellen van *regeeringstoezicht op de levensverzekering-maatschappijen* aangenomen. Er wordt reeds aan gewerkt, verzekerde mr. Cowan.

De Volksraad nam na verschillende, vaak ingrijpende, wijzigingen achtereenvolgens *de provincie- en regentschapsordonnanties*, benevens de daarbij aansluitende *kiesordonnantie* aan. Ook werd de motie-Stokvis, strekkende tot de instelling van regentschapsraden op de basis der bestaande decentralisatie-wetgeving, met 21 tegen 14 stemmen aangenomen.

De overzichtschrijver acht de basis voor een belangrijke bestuurshervorming thans gelegd. Wanneer de regeering in haar verder optreden inderdaad bewijzen van goeden wil ten opzichte der „opvoeding tot zelfstandigheid" aan den dag legt — in de eerste plaats door de verdere provinciale bestuursinvoering niet te lang uit te stellen, en bovenal door op loyale wijze uitvoering te geven aan de onmiskenbare uitspraken van den Volksraad ten opzichte der zelfstandigheid van de regentschapsraden (geen assistent-resident of verdere bestuursambtenaren in den regentschapsraad, ook niet door benoeming, en voorts instelling van regentschapsraden, ook daar waar nog geen provincie bestaat) — dan zal de dag van den 6den December 1923 aangehaald mogen worden als een belangrijke datum in de geschiedenis van Indië's zelfstandige bestuursontwikkeling.

Een interview met Gouverneur-Generaal Wood.

De hoofdredacteur van de *Loc.* (zie het nr. van 8 Dec.) had te Djocja een persgesprek met den gouverneur-generaal der Filippijnen, generaal-majoor Leonard Wood, den hoogen gast van Nederlandsch-Indië.

De heer Wood sprak bij die gelegenheid zijn bewondering uit over de „tremendous progress", sinds twintig jaren geleden, toen hij ook Java bezocht, gemaakt. Er was op *elk* gebied veel tot stand gekomen, ook op het gebied van wegen. Hij oordeelde, dat de regeering van Java een paradijs op aarde gemaakt had.

Of het bezoek een politieken ondergrond had? Hij, de G.-G. persoonlijk, wist van geen politieke bedoeling. Het was op uitnoodiging van onzen gouverneur-generaal geweest, dat generaal Wood dit bezoek thans bracht, en deze uitnoodiging hield dan vermoedelijk verband met het verlangen, hem te kennen gegeven door het „State Department" te Washington, dat de G.-G. der Filippijnen had verzocht om in nadere aanraking met de buurlanden te treden. Buiten hem om was dit bezoek dus voorbereid. Gewezen kon overigens worden op de missies, die van de Filippijnen uit ook naar Japan, China en andere naburige Aziatische landen waren gegaan en dit bezoek was „the beginning" van nadere aanraking met Ned.-Indië. Zijn bezoek zou, hoopte hij, mogelijk het volgend jaar beantwoord worden door een bezoek van G.-G. Fock aan de Filippijnen.

De jongste politieke gebeurtenissen in de Filippijnen zijn volgens den heer Wood niet van verontrustenden aard en moeten niet worden opgevat als te duiden op bijzondere ontevredenheid. Het betrof hier niet anders dan de zakelijke meeningsverschillen, welke natuurlijkerwijze kunnen voorkomen in de verhouding tusschen wetgevend en uitvoerend gezag, een conflict zooals dat in een normale politieke ontwikkeling paste.

Den economischen toestand in de Filippijnen noemde de geïnterviewde geleidelijk beter wordend. Er is alle reden tot tevredenheid. Hij erkende, dat het Amerikaansche kapitaal zich minder in de eilanden interesseert, dan verwacht was en noemde als oorzaak den onzekeren politieken *status* van de Filippijnen. Vóórdat deze definitief zal zijn geregeld, zal het Amerikaansche kapitaal een gereserveerde houding blijven aannemen.

Aan het slot van het interview verklaarde generaal Wood, dat hij vol bewondering is voor de Ned.-Indische kranige militairen en dat hij getroffen is door de ontvangst, welke hem te beurt is gevallen.

Over de meening in hooge Amerikaansche bestuurskringen op de Filippijnen, vernam de *Loc.*, dat onafhankelijkheid, volgens hetgeen de Amerikanen daaronder verstaan, voor de Filippijnen niets minder dan een ramp zou zijn. „Independence means *real* independence, you know!" De Amerikanen kennen geen tusschenvorm en willen er ook niet van weten. Als wij eenmaal heengaan, verzekeren zij aan de Filippijnsche politieke voorgangers, wéét het wèl, dan komen wij ook nóóit meer terug! Voor een dergelijke volstrekte onafhankelijkheid deinsden enkele leiders der Filippino's ten slotte terug.

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Ten gevolge der heerschende malaise wordt het bestaan van genoemd blad bedreigd.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

DE UITGEEFSTER.

De indrukken van hun bezoek.

Den 10en Dec. is de gouverneur-generaal der Filippijnen van Soerabaja vertrokken, waarmede hij zijn bezoek aan Java beëindigde. De hoofdredacteur van het *Soer. Hbl.* (zie het nr. van 11 Dec.) had een kort onderhoud met den heer *Meijer Ranneft*, die aan den heer Wood was toegevoegd voor den duur van diens verblijf in Java. Van hetgeen de heer *M. R.* opmerkte is het volgende van belang:

Het programma was ook voor een toeristentrip ingericht, doch de G.-G. Wood en de deskundige personen, die in zijn gevolg waren, zijn zeker niet weggegaan met het idee, dat Java voor niets anders bezienswaardig is dan voor zijn curiositeiten en zijn natuurschoon of vulkanen. Zelfs bleef de belangstelling voor die dingen soms zeer sterk achter bij die voor zaken van anderen aard, blijkende ook uit hun bijzondere aandacht voor het statistisch materiaal van zeer uiteenloopend karakter, dat hen voor een betere kennis van Indische zaken ter beschikking was gesteld. De heer Wood heeft dan ook verklaard het zeer te waardeeren, dat hij o.a. nog het proefstation te Pasoeroean heeft kunnen bezoeken. Over cultures, zoowel Europeesche als Inlandsche, getuigde het gezelschap met groote waardeering, evenals over de middelen, welke deze landen ontwikkelen, zooals havens, wegen, spoorbanen, enz.

Wat hun aandacht wel het meest heeft bezig gehouden in *het bestuursstelsel*, dat zij — met de bittere ervaring in de Filippijnen — veel redenen hadden te bewonderen. Dit stelsel moest huns inziens een rustige ontwikkeling naar autonomie voor de bevolking waarborgen, zoo geheel in tegenstelling met de Filippijnen, waar geen dergelijke tusschenvorm van bestuur bestaat en de regeering slechts correctief optreedt tegenover de autonome lichamen. Deze Amerikaansche autoriteiten waren dan ook in het geheel niet optimistisch gestemd ten aanzien van het verloop der dingen in de Filippijnen.

Maar evenzeer dachten zij pessimistisch nopens de internationale positie van Ned.-Indië in den Pacific. Zij vreezen heel sterk dat een conflict in den Pacific onafwendbaar is. Natuurlijk zal men trachten dat conflict te voorkomen, doch als het er eenmaal is, zal Ned.-Indië onmogelijk daarbuiten kunnen blijven en de positie van deze koloniën zal zeer lastig zijn. In dit verband is natuurlijk ook de verwerping van de Vlootwet in de Tweede Kamer ter sprake gekomen, waarvan de bezoekers reeds alles wisten. En als vrienden van Holland, ten wiens opzichte Amerika zeer vriendschappelijk gezind is en om redenen van politiek belang achtten zij de verwerping te betreuren ..... en, zeggen zij, *de besparing, welke de tegenstanders van de Vlootwet dachten te bewerken, zal fictief blijken te zijn.* De toekomst zal dat bewijzen. Want komt het conflict er, dan zal Ned.-Indië tijdelijk door een der betrokken mogendheden bezet worden; deze zal dan later de bezettingskosten claimen, welke op slot van zaken hooger zullen zijn dan een goede vloot zou hebben gekost. Afgezien nog van het internationaal aanzien van Nederland, wijl het zelf zijn bezit niet wil beschermen.

Vatten wij tenslotte de indrukken samen, waarmede het gezelschap Java heeft verlaten, dan domineert daarin vooral hun enthousiasme over het vele goede, wat zij van ontwikkeling, bestuur, cultures en andere zaken dezer landen hebben kunnen waarnemen.

Overvulde gevangenissen.

De heer *Zentgraaff* bespreekt in het *Bat. Nwsbl.* (van 6 Dec.) de circulaire der regeering, waarin men Inlanders, die tot minder dan drie maanden hechtenis zijn veroordeeld (de z.g. „krakal-isten") na afloop van het werk, dat zij als gestraften moeten verrichten, de rest van den dag in vrijheid wil doen doorbrengen, dus buiten de gevangenis. Het aantal en de capaciteit der gevangenissen in Indië begint aanmerkelijk tekort te schieten. Een 30-tal gevangenissen zou men óf moeten vergrooten, òf door nieuwe gebouwen moeten vervangen, en het ligt voor de hand dat men tegen de uitgaven opziet. Op bovenomschreven wijze zou men *f* 547.000 kunnen besparen. Aan de residenten is thans gevraagd of zij tegen de ontworpen regeling bezwaren hebben.

Den heer Z. lijkt het grootste bezwaar, dat de taak der politie sterk zal worden uitgebreid.

Natuurlijk zal inzake de vrijlating selectie moeten worden uitgeoefend, aldus schr., en dan mag zeker worden verwacht, dat personen die worden veroordeeld wegens vergrijpen tegen den eigendom, tegen het gezag, enz. in de gevangenissen blijven. Daarentegen zou men personen, die veroordeeld werden wegens vechtpartijen, overtredingen van verordeningen, kortom alle wier veroordeeling niet wijst op misdadigen aanl[eg] welke hen gevaarlijk zou maken voor de maatschapp[ij] eventueel buiten de gevangenis kunnen laten.

De vrees is niet denkbeeldig, dat de toepassing d[er] vrijlating van veroordeelden in den zin der me[e] bedoelde circulaire, voert tot verwarring en misbrui[k] vooral omdat de vrijgelatenen zich eenvoudig niet me[er] aanmelden, waartegen de politie machteloos sta[at]. *Men voorkomt dit kwaad door toepassing der voo[r]waardelijke veroordeeling,* welke bovendien nog h[et] voordeel heeft dat zij paedagogisch werkt.

In het spoedig invoeren van het instituut der voo[r]waardelijke veroordeeling, lijkt den schrijver de o[p]lossing van het vraagstuk der overbevolking van [de] gevangenissen eerder te liggen, dan in gedeeltelij[ke] vrijlating van veroordeelden.

Tropenstijl.

De *Deli Crt.* (van 15 Dec.) vestigt de aandacht [op] de November-afl. van „Vragen van den Dag", waar[in] de heer *W. Kerremans* een artikel schreef: „Over [de] psychische mutaties bij de Europeanen in de Tropen" waarin hij, behalve *tropenkolder*, ook de *tropenst[ijl]* behandelt. Tropenstijl is een uitdrukking van minist[er] de Waal Malefijt om den gedurfden stijl en taal d[er] Indische dagbladen te kenmerken.

Waardoor ontstaat die meer geïrriteerde uiting[s]wijze? De lezer weet, zoo antwoordt schr., wat me[n] in de psychologie verstaat onder een complex, dat [is] een door een bepaald effect bijeen gehouden mas[sa] van voorstellingen, die iemand vervullen of „dwa[rs] zitten". Zoo'n complex kan zich op wonderlijke wij[ze] manifesteeren. Door voorbeelden toont schr. aan d[at] de invloed van ons onbewuste buitengemeen groot [is].

De „verklaring" van den heer Kerremans kan vo[l]gens de *Deli Crt.* niet de juiste zijn; zij doet de volgend[e] vragen rijzen:

B.v. Hoe is het mogelijk, dat een stijl, die verdac[ht] veel op de bedoelde tropenstijl lijkt, ook in blade[n] buiten de tropen gevonden wordt? Hoe is het mogelij[k] dat ook de Europeanen die niet naar Holland verla[n]gen, omdat hun wieg in Indië stond, zich daaraan — en zeker niet minder — schuldig maken? Hoe is h[et] te verklaren, *dat vele journalisten in Indië,* die m[et] hart en ziel aan Holland blijven hangen, meer missch[ien] dan die anderen, in tegenstelling met dezulken *zic[h] nooit aan tropenstijl te buiten gaan?*

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Een en ander over Batavia.

Aan de Noordzijde van de stad Batavia kan men ve[r]schillende plaatsen aantreffen, die vanwege de schoo[n]heid der Natuur de aandacht trekken en dan tevens ge[]bouwen bezichtigen, die voor de Wetenschap van be[]lang zijn.

Vele Bataviaasche ingezetenen zijn met dat feit nie[t] bekend, want de Europeanen komen gewoonlijk allee[n] op het Stadhuis in de oude stad als zij huwen of aan[]gifte hebben te doen, in geval van geboorte en over[]lijden.

Op de vischmarkt in de oude stad vallen thans op d[e] gebouwen waarin het Laboratorium voor het Zeeonder[]zoek is ondergebracht.

Op een met gewapend ijzerdraad omgeven uitgestrek[t] terrein, ziet men een complex van moderne woningen die, tusschen de oude gebouwen staande, het oo[g] eenigszins vreemd aandoen.

Verder zijn er eenige muskieten-vrije huizen, waari[n] eenige Inlandsche jongelieden wonen, werkkamers laboratoria enz., alles bestemd voor het zeeonderzoek meer in het bijzonder van de zeedieren.

Wanneer men het midden op het erf staande gebouw dat van een bordes is voorzien, binnentreedt, dan tref[t] men vijf groote waterbakken aan, die gesloten zijn door een glazen plaat, waarin men de vreemdsoortigste fraa[i] gekleurde visschen kan zien zwemmen.

De verslaggever maakt in de „Pewarta Soerabaya" van 17 Juli 1923 hierbij de opmerking dat als men da[t] alles ziet, men tot de overtuiging komt dat het Indisch publiek weinig afweet van den rijkdom der Indische natuur, niettegenstaande men dikwijls vele jaren lan[g] daar gevestigd is.

De visschen welke men ziet, vertoonen een donke[r] roode of donker groene dan wel lichte huidskleur me[t] donkere strepen, terwijl men kleine visschen in klein[e] scholen en opgejaagd door de grootere kan zie[n] zwemmen.

Verder is er een exemplaar met groote werkelijke tanden.

Een ander exemplaar heeft het uiterlijk van een draak en is bekend onder den naam van zeeduivel.

Het water in de bakken wordt door een pijpleiding van elders aangevoerd, doch er is ook eene soort vijver in den bodem, waarin telkens frisch zeewater wordt gebracht.

De voeding der visschen heeft verscheidene malen per dag plaats, behalve voor de kreeftsoorten, die in het leven worden gehouden met kleine vischsoorten.

Deze worden met motorbooten gehaald van de visschers buiten gaats en dan met den meesten spoed naar het Laboratorium vervoerd.

Het ligt in de bedoeling, om, zoodra de bestelde dikke glazen deksels uit Europa zullen zijn aangebracht, aan het aquarium uitbreiding te geven en dan van het publiek een klein entréegeld te heffen.

Wanneer prijs wordt gesteld op een druk bezoek, zal voor de zaak meer reclame moeten worden gemaakt, want de Bataviaasche bevolking weet van het bestaan dezer instelling zoo goed als niets af.

Op niet verren afstand van het Laboratorium staat een missigit en dáárachter eene woning, welke wordt bewoond door verscheidene Arabieren die het beheer over die Mohammedaansche kerk voeren en daarbij de leiding hebben.

In den regel ziet men hen òf slapen òf wat rondwandelen; in geen geval werken zij hard.

De missigit binnentredende, kan men een waardevolle deur aantreffen, welke in een museum niet misplaatst zoude zijn.

In een afgeschoten ruimte zijn 2 graven ter hoogte van 1½ Meter. Daar om heen trof de verslaggever bij zijn bezoek een 12-tal Inlandsche jongelieden aan, die, volgens den inlichtingengever, dag en nacht gebeden uit den Koran prevelen en op die wijze van den eerbied voor de beide afgestorvenen, wier graven met bloemen zijn gedekt, blijk geven.

In de groote achtergallerij van het gebouw worden regelmatig de Vrijdagsche gebeden gehouden.

Het schijnt dat deze missigit de aandacht van vele geloovigen trekt en dientengevolge voor deze Arabieren winstgevend werkt.

Overigens schijnt deze plaats ook te dienen als terrein voor het uitvechten van onderlinge geschillen en twisten met anderen.

Deze Arabieren bepalen wie hier zullen worden begraven en of die personen te voren een reinen levenswandel hebben gehad. Wat daaronder echter nu juist moet worden verstaan, begrijpen tal van personen niet.

Als men slechts den naam van rein persoon heeft, schijnt dit voldoende te zijn.

Wanneer één der Arabieren sterft, wordt hij vervangen door een ander en daarbij ontstaan dan dikwijls zulke verwikkelingen dat het Bestuur er in wordt gemengd.

Die ruzies zijn wel verklaarbaar, wanneer men het feit in aanmerking neemt dat de opbrengst per jaar van deze missiegit wel 1½ ton gouds bedraagt, eene winst dus, die geen enkel Arabier gaarne prijs geeft.

Het Inlandsche publiek zou gaarne zien dat zulk een bedrag in het algemeen Inlandsch belang en niet ten behoeve van eene bepaalde groep werd benut.

Behalve de Inlanders dragen ook Chineezen tot die som bij.

Deze laatsten gaan daarbij uit van de gedachte dat als hunne geldelijke opoffering niet baat, zij ook niet schaadt.

Het aantal schapen en geiten dat dagelijks wordt aangebracht, is zeker minstens 6 stuks.

Als zij niet geslacht worden, laat men ze vrij loopen tot schade van de tuinen der omwonenden, die echter niets daartegen doen, omdat men ze als gewijde dieren beschouwt.

Voor eigen gebruik slachten de Arabieren van tijd tot tijd één of 2 jonge dieren.

De oudere dieren wil men als leiders van de kudde behouden.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De Chineesche school te Malang (Java).

Het is nog niet lang geleden, zoo schrijft men in de „Pewarta Soerabaya" van 19 Juli 1923, dat in dat Blad openbaarheid werd gegeven aan zekere in strijd met de Chineesche gebruiken plaats gehad hebbende handelingen op de Chineesche school te Malang, welke nu juist niet beantwoordden aan de nationale gevoelens van de Jong-Chineesche vereeniging op die plaats.

Men is van zekere zijde daartegen wel opgekomen, doch men viel daarbij niet de hoofdzaak aan waarom het ging en bepaalde zich slechts tot bijzaken.

Het Bestuur van de Jong-Chineesche Vereeniging blijft volharden bij de ontkenning dat jongens en meisjes van zekeren leeftijd in de zelfde klas geplaatst zijn en dat dit alleen plaats heeft met de kinderen van zeer jeugdigen leeftijd, omdat men daarin geen gevaar ziet voor de zedelijkheid.

Van het beweren dat jongens en meisjes wel te samen kwamen in afgezonderde plaatsen, was, zoo zeide het Bestuur der Vereeniging, geen woord waar.

De Verslaggever heeft men echter niet kunnen overtuigen van het feit dat die onregelmatige handelingen niet hebben plaats gehad, aangezien hij ook over andere inlichtingen beschikt, doch hij twijfelt niet aan den goeden wil van het Vereenigingsbestuur dat het er voor zal weten te waken dat in den vervolge handelingen op zijne scholen plaats hebben die den toets der kritiek niet kunnen doorstaan.

Niets zou den verslaggever aangenamer zijn dan te constateeren dat in de school te Malang zuivere toestanden heerschen, die het maken van verwijten uitsluiten.

De verklaringen van de tegenpartij mag hij niet ontkennen en dat is de reden hij het beter vindt maar niet al te diep op het onderzoek in te gaan.

De vreemdelingen in China.

In de Singapore Free Press is het telegrafisch bericht opgenomen dat een der firma's te Londen, die groote handelsbelangen in China hebben een schrijven hebben gericht aan de Redactie van de Times, waarin zij alle vreemdelingen in China opwekken, tot deelneming aan eene Beweging, welke ten doel heeft het daarheen te leiden dat de vijandige gevoelens van de Chineezen ten opzichte van de vreemdelingen den kop worden ingedrukt en hun overmoedig optreden terug wordt gebracht tot de vroegere altijd bestaan hebbende bescheidenheid.

Door eendrachtige samenwerking willen de vreemdelingen trachten in China schoon schip te maken.

In de „Pewarta Soerabaya" van 19 Juli 1923 neemt de Redactie deze gelegenheid waar om dit door eigenbelang en geldzucht geinspireerde Engelsche optreden te beschouwen als hoogst ongepast en eene bedreiging van China's soevereine rechten bovendien.

Die Engelsche handel gaat uit van de grondgedachte dat het de Chineezen zijn, die van vreemdelingenhaat blijk geven en dat zij dientengevolge verplicht zijn tegen maatregelen te nemen, blijkbaar niet beseffende, dat, die minder gunstige stemming der Chineezen aan eigen handelingen te wijten is.

Toen die Chineesche ontstemming aan den dag kwam, is van Engelsche zijde al het mogelijke in het werk gesteld om van het Chineesch Bestuur en van de Westersche Gezanten gedaan te krijgen dat eene Vlootdemonstratie zoude worden gezonden.

Reeds sedert langen tijd worden in Amerika geruchten verspreid als zoude China bankroet zijn tengevolge van het hooge bedrag der staatsschulden en dat het land bij geen Amerikaansche kapitalist meer geld kan opnemen, doch de onjuistheid springt terstond in het oog bij de wetenschap dat de Staatsschulden, in vergelijking met andere landen volstrekt niet zóó hoog zijn en dat China een uitgestrekt land is met een waardevollen bodem.

Intusschen wekken die handelingen in den vreemde, den haat op tegen de Chineezen, die, als zij daarover zuchten en klagen, worden afgescheept met den raad, om, als het hun niet bevalt dan maar naar eigen land terug te keeren of den mond te sluiten, als men in het vreemde land blijven wil.

In China daarentegen zoekt de vreemdeling ook wel een levensbestaan, doch dáár behoeft hij zijn mond niet te houden niet alleen, doch wordt hij nog geholpen door de Chineesche autoriteiten ook.

Zouden de Chineezen in den vreemde dit verschil van behandeling wel weten en begrijpen vraagt de schrijver?

Literatuur-Overzicht.

Een Inlandsch Kadaster.

In brochurevorm is verschenen bij Albrecht en Co. te Batavia „Een Inlandsch kadaster, een millioenenkwestie", door J. H. Raeven, landmeter van het kadaster te Weltevreden, overgedrukt uit het Tijdschr. v.h. Kadaster in N.-I. Schr. bestrijdt daarin de voorstellen door het hoofd

van den Topografischen Dienst in N.-I. in het vorig jaar ter bestuursconferentie verdedigd en stelt daar tegenover zijn eigen denkbeelden.

Het Volkscredietwezen.

Het jaarverslag van het Volkscredietwezen, loopende tot September 1923 is thans reeds verschenen. Was in 1921 bij het Volkscredietwezen van malaise nog weinig merkbaar, in 1922 kwam daarin verandering. Toch is haar invloed op de Volkscredietinstellingen, vergeleken bij wat het Europeesch bedrijfsleven ondervindt, uiterst gering. Wel daalden de prijzen der landbouwproducten belangrijk, mede door de overvloedige oogsten, verminderde werkgelegenheid en daalden de loonen, zoodat opgepot geld wederom in circulatie gebracht moest worden, en zelfs kapitaalsgoederen als vee, moesten worden verkocht, doch daardoor nam ook juist de credietbehoefte toe, terwijl bovendien vele particuliere geldschieters hun voorschotten inkrompen. Daardoor namen zelfs de uitzettingen der afdeelingsbanken, ondanks de malaise, toe en breidde het desabankwezen — in opkomst — zich zelfs belangrijk uit.

In verslagjaar werd het volkscredietwezen door verschillende ernstige fraudes opgeschrikt.

De Indische Gids.

De Jan.-aflevering opent met een opstel van H. Ch. G. J. Van der Mandere over de Javasuikerindustrie in 1922. Schr. vestigt de aandacht op het jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Nederlandsch-Indië. De belangrijke plaats, die de suikerindustrie onder de dusgenoemde groote Europeesche cultures, en in geheel het economische leven van Java inneemt, maakt telkenjare dit verslag tot een stuk, dat voor de kennis van het economisch leven op Java niet onbelangrijk is. Zeker niet wat de practijk aangaat. Er worden dan ook, ook wat den toestand der suikermarkt aangaat, verschillende punten in het jaarverslag aangetroffen, die alleszins van beteekenis zijn te achten voor dengene, die in de suikerindustrie meer speciaal belang stelt. De enkele aanhalingen, die schr. zich in zijn artikel heeft veroorloofd, mogen voldoende zijn om de aandacht op dit verslag te vestigen, en daarnevens op het feit, dat de suikerindustrie, van welke men maar al te gaarne aanneemt, dat haar millioenen — die trouwens slechts in een enkel buitengewoon jaar als 1920 is geweest, veelvuldig worden verdiend — zonder moeite worden verkregen, op Java tal van bezwaren, zoo van economischen als van anderen aard heeft te overwinnen om de verdiensten te verkrijgen, die niet, gelijk mede ten onrechte veelal wordt aangenomen, voortspruiten uit een bij uitstek geschikten bodem, maar veeleer, althans voor een evenredig grooter deel, uit de bijzondere zorg, die aan de verwerking van het riet wordt besteed.

De hr. van der Wolk geeft weder een vervolg van zijn artikelenreeks over het Animisme, waaruit een enkel citaat: „O, Kromo, wend het oog toch af van het Westen en zijn beschaving. Je weet niet wat je er mee vernietigt. Profiteer van de hygiène en de veiligheid die Nederland je brengt, maar laat af van de verdoemlijkheden der „beschaving". Blijf Inlander; blijf vóór alles animist! Smijt je schoenen en toetoep-jas uit en je groot-glazige blauwe bril weg; breek al die scholen waar je slechte leiders in politieke verdwazing om gebruld hebben af. Stuur je leiders weer terug naar Rusland, en keer zelf weer terug naar het frissche land buiten de steden; blijf vóór alles animist; geniet van de zielsrust die het animisme je brengt ...."

Aan het slot der afl., die verder de vaste rubrieken bevat, deelen de uitgevers mede dat de hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren, den 26en Dec. is overleden. In de volgende afl. hopen zij te doen uitkomen hoe zwaar dit verlies voor de Ind. Gids is.

Lectuur voor de Indische bevolking.

In No 47-48 van het „Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers doet Dr. H. Djajadiningrat, lid der Commissie voor de Volkslectuur te Weltevreden, interessante mededeelingen over de resultaten van de Volksbibliotheken over 1922. Verrassend is hetgeen hij daarin zegt van de soort van lectuur welke het meest gevraagd wordt; vertalingen en bewerkingen van werken uit de Europeesche literatuur, schrijvers als Oltmans, Hector Malot, Tolstoi, Kipling, Swift, J. Been, Jules Verne, Grant Allen enz. bleken zeer in den smaak te vallen. Daarnaast trokken de aandacht oorspronkelijke moderne Maleische romans, terwijl ook de eigen overgeleverde literatuur veel lezers vond.

De in het onderwerp belangstellenden mogen niet verzuimen van de beschouwingen van Dr. Djajadiningrat kennis te nemen.

Indië's jonge kracht.

Als uitgave van de Kon. Ver. Koloniaal Instituut is uitgekomen de vierde druk van „Indië's jonge kracht. Eenige der nieuwere gegevens omtrent de koloniale huishouding van Nederlandsch Oost-Indië, samengelezen door C. Lekkerkerker, afgesloten 1 Nov. 1923."

Met ingenomenheid wordt de verschijning van deze beknopte jaarkroniek voor de economische geographie van Ned.-Indië begroet. De schr. heeft met groote nauwkeurigheid de vorige uitgave bijgewerkt en geen bron over het hoofd gezien welke kon bijdragen om de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van zijn werkje te verhoogen.

Mededeelingen van den Burgerl. Geneesk. Dienst.

Inhoud van jaarg. 1923, deel III. De Framboesiabestrijding in Ned.-Indië, door Dr. Ch. W. F. Winckel (met platen). — Een geval van Schistosomiasis japonicum door Dr. Hilde Mengert-Menser. — Assaineering der Tjiheavlakte, door R. M. M. Mangkoewinoto (met platen en kaart). — Prenatale injectie met mijnwormen, door C. D. de Langen. — Over de wijze van verspreiding der pest op Java, door Dr. L. Otten (met kaart). — Het leucocytenbloed in de tropen, door C. D. de Langen en A. Lichtenstein. — Entomologische notities, II. De verspreiding van Anophelinen in den Indischen Archipel (met kaart), door E. Rodenwaldt. — De overheerschende verschijnselen van het zenuwstelsel bij de Van der Scheer'sche koorts (astheno-neuralgische koorts), door C. D. de Langen en Dr. F. H. van Loon. — Idiopathische hypereosinophile, door C. D. de Langen en Mohd Djamil.

De Tropische Natuur.

Afl. 12 (Dec. '23). Vogelleven in het oerbosch te Tjibodas, door A. Spennemann. — Eenige beschouwingen over Oostersche geneesmiddelen op Java, door Dr. W. G. Boorsma (slot). — Een tokèh als muizenvanger, door A. van Leer.

Akar-bahar als middel tegen rheumatiek.

Ook Dr. C. P. Cohen Stuart van het Proefstation voor Thee heeft zijn stem laten hooren over de Akar-bahar geschiedenis. Zijn meening, opgenomen in het Alg. Landb. weekbl. van 1 Dec. j.l. luidt aan het slot.

Doch de wereld wil nu eenmaal Pinkpillen en akar bajar — ik bedoel akar bahar — koopen, laat haar die dus koopen. Welzeker, ze zal er niet van dood gaan of arm er van worden, zooals van andere kwakzalversmiddelen. Men behoeft minder geld te besteden dan aan een dokter, en men behoeft zich niet aan een onaangenaam dieet te onderwerpen. Het is alleen maar te betreuren dat men liever jaren lang door sukkelt met allerlei huismiddeltjes, dan zich bijtijds onder behandeling te stellen van een vakman, totdat men, nu ja, „met sterk misvormde gewrichten" en verknoeid gestel eindelijk bij den dokter aanklopt, en dezen voor de ondankbare, zoo niet hopelooze taak plaatst om den patiënt op te lappen. Lukt hem dat niet, dan deugen „al die dokters" weer niet....

De Indische Mercuur.

No. 1. Het tapsysteem in de rubbercultuur op Sumatra's Oostkust. Resultaat eener in Juni 1923 ingestelde enquête, door J. G. J. A. Maas. — Productiekosten van suiker in de Vereenigde Staten en op Cuba. — De wereld-theehandel. — Productenoverzicht van Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1923. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De Afdeeling Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Id. No. 2 Kon. Ver. „Koloniaal Instituut". Mededeelingen van den Voorzitter met betrekking op het jaar 1923 (met ill.). — The diseases of the tea-bush, by T. Petch, besproken door Joh. Westerdijk. — Eenige aanteekeningen betreffende den in- en uitvoer van Java gedurende Aug. en het tijdvak Jan.-Aug. 1923. — Aan den voet van den berg „Tandikat" (een belangrijk gebied voor diverse cultuurgewassen). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, enz. — Van de afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut, literatuur over verschillende tropische voortbrengselen.

Oud-Batavia, door Dr. F. de Haan.

In afl. 4 van den 38en jaarg. van het Tijdschr. voor Geschiedenis wijdt de hr. J. F. G. de Balbian Verster eene bespreking aan Dr. F. de Haan's standaardwerk over Oud-Batavia. De schr. roemt den auteur van dit met „meesterhand" geschreven werk, „een ware mijn van wetenswaardigheden, een oneindige reeks van vondsten, treffende bijzonderheden, anecdoten en personalia", doch spreekt onomwonden zijne teleurstelling uit over het gemis aan registers en de afwezigheid van iedere bronnenopgaaf.

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap.

Inhoud van deel 67, 4e stuk. In Memoriam Ds. M. Lindenborn. — De Javaansche maatschappij en Zendingsarbeid, door C. W. Nortier. — Een pionier in de Zending op West-Java herdacht, door A. J. Bliek. (De herdenking betreft Mr. F. L. Anthing, oud vice-president van het Hooggerechtshof te Batavia, de grondlegger van een groot deel van het zendingswerk op West-Java, die 40 jaren geleden te Batavia op noodlottige wijze om het leven kwam). — Onze Inlandsche helpers, door W. Dunnebier. — Ila-ila, door S. Luinenberg. (Onder ila-ila verstaat de Javaan bepaalde voorschriften, welke hij heeft op te volgen in het dagelijksch leven). — Het eten van de eerstelingen van den gierstoogst op Boeroe, door J. A. F. Schut. — Uit de Javaansch-Soendaneesch-Maleische pers. (I. Godsdienst en economische toestanden. II. Onderwijs. III. Vrouwenbeweging). — Belangrijke verschijnselen op zendingsgebied. — Literatuur.

Ned.-Indië. Oud en Nieuw.

De Jan.-afl. opent met een geillustreerde bijdrage van Prof. Dr. J. Ph. Vogel: De Makara in de Voor-Indische beeldhouwkunst (voordracht gehouden bij gelegenheid van het derde Congres van het Oostersch Genootschap). — De hr. W. O. J. Nieuwenkamp publiceert eenige bladen uit zijn dag- en schetsboek, gehouden op een reis over Roti in Juli 1918. — Een Dajaksch Scheppingsverhaal is de titel van een (eveneens geill.) opstel van den hr. M. A. Bouman. — Ten slotte mededeelingen van den hr. V. I. van de Wall over een historisch servies; een servies herinnerend aan de Oost-Indische Compagnie, dat toebehoord heeft aan G.-G. Van der Parra, door verschillende handen is gegaan, om onlangs te Weltevreden in het openbaar te worden verkocht.

De Gids.

De Jan.-afl. bevat een artikel (er werd reeds op gewezen door den schrijver der rubriek Suriname in het vorig Kol. Weekbl.) van Prof. Dr. F. A. F. C. Went: In de wildernissen van Suriname. In een revu van „Boeken over Nederland in Europa en overzee", vraagt Prof. Dr. H. T. Colenbrander aandacht voor Dr. v. Blankenstein's werk over Suriname, Dr. De Haan's Oud-Batavia, het boek van Prof. Treub: Nederland in de Oost, enz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 41. Kunst en kunstvaardigheid in Indië (vervolg), door N. — In de omgeving van de Macluergolf, door Jonkvr. H. B. de la Bassecour Caan (met ill.). — Onderwijs voor Inlandsche meisjes (vervolg), door C. Lekkerkerker (met ill.). — De duiven-dochter (Soendaneesch sprookje), door W. B.—L. — Militaire krabbels (uit de oude doos), door H. N. (vervolg).

* * *

Handboek voor cultuur- en handels-ondernemingen in Ned.-Indië, 1924 (zes en dertigste jaargang). (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Nederland en Indonesië in Frankrijk, door Dr. H. v. Loon. (Mededeelingen over de vereeniging „France-Java", stichting van den hr. de Rijck van der Gracht). (Oedaya, No. 9).

Spiritual currents in Java, by H. Kraemer. (The International Review of Missions. Jan. '24).

De poenale Sanctie, door J. H. Ritman. — Het rapport van de Indische Arbeidscommissie, door M. (De Vrijheid. 2 Jan. '24).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. 1923, No. 47-49. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Het Lepravraagstuk, door E. H. Hermans (eerste gedeelte eener uitvoerige studie). (Bulletin No. 214 van den Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië).

Een tocht naar de Kalkgrotten, door „Bandoengsche". (Eigen Haard. 29 Dec. '23).

Kort statistisch overzicht van den exporthandel van Ned.-Indië in 1922, vergeleken met 1921. (In- en Uitvoer, 27 Dec. '23).

In memoriam Dr. J. W. Gunning (met portret). (Ned. Zendingsblad. Jan. '24).

Tea in Insulinde. Opportunities for planters, manufacturers and investors (with ill.). (Neth. Ind. Review. Jan. '24).

Mededeelingen van het Statistisch Kantoor. No. 11. Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitenbezittingen over het jaar 1922.

Wettelijke bepalingen voor de opiumregie. II. Bepalingen, geldende uitsluitend voor Javanen en Madoera en de Lampongsche districten 3e druk. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Het Regeeringsvoorschot aan de gemeente Medan voor de verbetering der Volkshuisvesting. (Locale Belangen, 1 Dec. '23).

Verkoop van djatihout in gemengd bedrijf, een houthandelstrust, door ir. A. Groothoff. — Een jaarbeurs in Indië, door Mr. A. E. J. Simon Thomas. (Econ.-Statistische Berichten, 9 Jan. '24).

Modern Indisch strafrecht, door A. M. Joekes. — Nederland en de Oost. Reisindrukken van Mr. M. W. F. Treub, besproken door W. C. de C. B. — De bommenaanslagen, door G. Th. S. (Nieuw Indië. Nov.-Dec. '23).

Over de Dajaks. De begrafenis, door Pr. Jucundus. (Kath. Missiën. Jan. '24).

Dutch naval interests in the East, by Ph. C. Coote (The Asiatic Review. Jan. '24).

Geschiedenis der Protestantsche Kerk in Ned.-Indië (slot), door C. C. F. M. le Roux (De Java-Post. 14 Dec. 1923).

Een uitvoerig overzicht van de voornaamste ziekten en plagen van den cacaoboom op Java, geeft J. J. Paerels in de jongste afl. van De Natuur.

De Indische medewerker van de Haagsche Post schrijft in het laatste Nr. van dat weekblad een artikel over ijzer en staal uit Borneo.

In de twee jongste Nrs. van Buiten een mooi geïllustreerde bijdrage van Th. Rueter over den Boroboedoer op Java.

Boekaankondiging.

Elsevier's Algem. Bibliotheek zond de Redactie, ter recensie, wederom toe een harer zoo gunstig bekende uitgaven. Dit keer een wel zeer belangrijk werkje: „Het Organisme eener groote stad" door Mr. P. Droogleever Fortuyn, een onderwerp welke behandeling door den oud-Wethouder van den Haag wien, op dit gebied niemand autoriteit zal ontzeggen, in den overzichtelijken vorm waarin het is samengevat, de algemeene aandacht zal trekken. Om dit aan te toonen kunnen wij volstaan met een inhoudsopgave. Na het voorwoord en inleiding volgen deze hoofdstukken. Het Bestuur der Gemeente, De gemeente als werkgeefster, De gemeentebedrijven, De gewestelijke diensttakken, De gemeente en de Volkshuisvesting, De gemeente en het Onderwijs, en ten slotte de Financiën der Gemeente.

Suriname.

In zijne Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1923 schreef de Minister van Koloniën (begin Maart 1923):

„*Grensregeling.* De in het Voorloopig Verslag verzochte uiteenzetting nopens bestaande vraagpunten ter zake van de westgrens van Suriname, hoopt de ondergeteekende, voor zooveel vereenigbaar met de beperking in het tweede lid van artikel 95 der Grondwet, te zijner tijd te kunnen verstrekken in een, na overleg met zijn ambtgenoot van Buitenlandsche Zaken, ten behoeve van de Staten-Generaal te maken overzicht, met de samenstelling waarvan eenige tijd gemoeid zal zijn."

Eenige tijd! Sedert dit antwoord geschreven werd zijn 10 maanden verloopen, maar, voorzooveel wij konden te weten komen, is het overzicht nog niet aan de Tweede Kamer aangeboden. Weldra komt de Surinaamsche begrooting in behandeling. Verschijnt het overzicht niet in druk vóór dat die begrooting in de Afdeeling onderzocht wordt, en kan de kwestie alleen bij de openbare behandeling besproken worden dan leidt het debat tot niets en wordt de Kamer voor de zooveelste maal met een kluitje in het riet gestuurd. Alleen bij *schriftelijke* behandeling is het te verwachten dat er eenige klaarheid zal komen in deze door zoovele opvolgende Ministers van Koloniën en van Buitenlandsche Zaken vertroebelde zaak.

Uit deferentie voor de Staten-Generaal behoort het overzicht tijdig gepubliceerd te worden. Dan kan het ook in de pers besproken worden vóór de Surinaamsche begrooting aan de orde is.

Het is ons gebleken dat men in het buitenland lacht om onze Staten-Generaal, die niet bij machte schijnen

om de Regeering te dwingen deze uiterst eenvoudige grenskwestie eindelijk naar behooren te behandelen.

In een artikel in „De West-Indische Gids" van September 1923, getiteld *„Minister de Graaff en de Corantijnkwestie"*, zegt de schrijver:

„Ik durf voorspellen dat het overzicht teleurstelling zal „brengen en ik moet het voor de zooveelste maal her„halen: alleen volledige publicatie van *alle* bescheiden „— ook de oudste, alsook de nota's uit Suriname — kan „de opheldering geven, waarop het Nederlandsche volk „recht heeft. Ook de oudste, omdat de wetenschap van „hetgeen voorafgegaan is aan de reis van Schomburgk „van 1843 onmisbaar is voor het goed begrijpen van al „wat er na de scheidsrechterlijke uitspraak van 1899 in „het Britsch-Venezuelaansche grensgeschil gebeurd is.

„De hoop mag hier worden uitgesproken dat de Minis„ter in zijn overzicht zich zal onthouden van verklaringen „als die van de Ministers de Marees van Swinderen en „Loudon."

Wij hopen dat de voorspelling niet uit zal komen en dat Staten-Generaal en publiek zich zullen verheugen in een zaakkundig, helder en volledig overzicht.

* * *

Het aantal bladen met een „Surinaamschen medewerker" is met één vermeerderd. „De Dag" van 12 Januari opent een reeks artikelen onder het hoofd *„Suriname"*, verlucht met een kaart van Suriname. Het eerste artikel zet goed in. Jammer dat de kaart dezelfde is als die, welke de N.R.Ct. voegde bij de artikelen van haar stercorrespondent. Wij zouden den „Surinaamschen medewerker" van „De Dag" in overweging willen geven in het hierboven genoemde artikel in „De West-Indische Gids", blz. 206 en 207 te lezen wat daar gezegd is over de kaarten van de N.R.Ct.

Was maar de N.R.Ct. niet zoo welwillend geweest het cliché af te staan... Overigens aan den Surinaamschen medewerker van „De Dag" onzen collegialen groet.

* * *

Aan het jaaroverzicht van de „Vereeniging voor den koffiehandel" ontleenen wij, via de N.R.Ct. van 9 Januari, Avondblad B, het volgende:

„Het is een verblijdend verschijnsel, dat in tegenstelling met hetgeen vóór den oorlog geschiedde, toen veelal rechtsreeks naar New-York werd geëxporteerd, tegenwoordig de kolonie Suriname haar product bijna uitsluitend in het móederland ter markt brengt. De vermeerdering der in Nederland bij inschrijving aangeboden Suriname-koffie van 12.032 balen in 1921/22 tot 22.580 balen in 1922/23 beantwoordt aan de toeneming van de Surinaamsche productie van 1.713.400 K.G. in 1921 tot 2.466.100 K.G. in 1922. Oogst 1923 wordt geraamd op c.a. 3.000.000 K.G., waarna voor 1924 vermoedelijk niet meer dan 2.500.000 G.K. kan worden verwacht. Het valt te betreuren, dat de bereiding van de koffie, met name op de kleine ondernemingen, nog te wenschen laat. Door het vaak voorkomen van partijen met onzuiveren reuk en smaak lijdt de reputatie en daardoor de waarde van Suriname Liberia; hetgeen ook de ondernemingen, die werkelijk uitstekende kwaliteiten afleveren, ontgelden moeten. Vooral bij het stijgende aanbod der laatste campagnes wordt de eisch van betere verzorging van het product des te klemmender. Zouden de ijverige pogingen daartoe in de kolonie aangewend, slagen, dan kunnen ongetwijfeld ook voor grootere hoeveelheden zelfs op hoogere prijsbasis koopers gevonden worden, en zou, indien althans geen belangrijke verlaging van het tegenwoordig prijsniveau van koffie plaats vindt, deze cultuur voor de kolonie Suriname eindelijk wederom winstgevend kunnen worden."

Naar ons ter oore gekomen is moet het Departement van Koloniën een aanbod ontvangen hebben van iemand die zegt een middel te kennen om de koffie van den onaangenamen geur te bevrijden. Wij twijfelen niet of deze zaak zal met den meesten ernst en met wetenschappelijke nauwkeurigheid onderzocht worden. Overigens moeten wij opmerken dat wij in vroeger jaren niets hoorden van dien onaangenamen geur.

Werd de koffie vroeger zorgvuldiger bereid? Het bovengenoemd verslag spreekt van ondernemingen *„die werkelijk uitstekende kwaliteiten afleveren."* Alle ondernemingen verbouwen *dezelfde Liberiakoffie.* Aan de koffie ligt het dus niet, als de geur soms onaangenaam is; blijft dus over de bereidingswijze. De planters moeten die maar verbeteren.

Van den anderen kant zou de „Vereeniging voor den koffiehandel" het hare er toe kunnen bijdragen dat niet alle koffie uit Suriname over één kam geschoren worde.

BESCHIKBAAR.

Curaçao.

De herziening van het Regeeringsreglement.

I.

In het begin van December l.l. heeft het Departement van Koloniën het rapport der advies-commissie rondgezonden, waardoor de geheimzinnigheid, die tot nu toe over dezen arbeid hing is weggenomen. „Verslag van de commissie van advies omtrent de herziening van de West Indische Regeeringsreglementen en begrootingspolitiek" is de volledige titel. 29 Maart 1923 is het rapport geteekend.

Ook in Curaçao is het verslag verkrijgbaar gesteld, en wij hopen, dat er veel studie van zal gemaakt worden en de plaatselijke pers ons haar oordeel niet zal onthouden. Wij stellen ons voor in eenige vervolgartikelen den hoofdinhoud van de ontworpen voorstellen weer te geven.

Daarbij beginnen we niet met de herziening van het regeeringsreglement maar met de begrootingspolitiek, het onderwerp, dat, naar wij veronderstellen, ook in Curaçao vooral de belangstelling zal hebben. Uit hetgeen minister De Graaff meedeelde bij de behandeling der interpellatie Marchant over de Surinaamsche kwestie (het geschil tusschen Gouverneur en Minister) weten wij reeds, dat de commissie alles bij het oude laten wil. Het is echter wel van belang den gedachtengang der commissie eens na te gaan.

Het was het denkbeeld der Suriname-Commissie, dat de Minister nog eens uitdrukkelijk aanbevolen heeft in de aandacht der commissie, toen hij haar opdroeg om advies uit te brengen „omtrent de mogelijkheid van verwezenlijking van het denkbeeld, om door tijdelijke overbrenging, geheel of ten deele, naar de Staatsbegrooting van bepaalde uitgaven, dan wel op uit een practisch oogpunt aannemelijke andere wijze, voor Suriname en Curaçao sluitende Koloniale begrootingen te verkrijgen en te behouden."

Nog onlangs hebben verscheidene Kamerleden dit stelsel aanbevolen, o.a. het oud-lid der Suriname-commissie, de heer Mr. Van Gijn.

Zien wij het goed, dan is er nog wel eenig verschil tusschen den Minister en laatstgenoemde commissie, waar de eerste er ook van spreekt „bepaalde uitgaven „ten deele" ten laste der Staatsbegrooting te brengen. Misschien staat dit in verband met hetgeen de herzieningscommissie opmerkt, dat de Suriname-commissie de lijn der splitsing van uitgaven doortrok over de wetgeving, en de „wetgevende heerschappij" over alles, wat met de posten der Staatsbegrooting in verband stond, aan den Rijkswetgever toewees. Deze scheiding van wetgeving, zegt de commissie wel wat euphemistisch, „zou niet alleen voor Suriname (waarom niet ook voor Curaçao? Red. K. W.) achteruitgang in de eenmaal gegeven autonomie beteekenen maar in het licht van de herziene Grondwet bezien thans nog minder toelaatbaar zijn, daar het met den geest der herziening strijdt om uit de inwendige aangelegenheden onderdeelen van deelen aan de normale bemoeienis van den eigen wetgever te onttrekken." Wij moeten nog afwachten wat er in de praktijk van dien geest der laatste grondwetsherziening zal terecht komen.

Waarom verwerpt nu de herzieningscommissie de splitsing van uitgaven: omdat deze alleen op zeer willekeurige wijze kan geschieden, een greep is, waaraan al beginsel vreemd is. De commissie vermeldt ook nog, zeer summier, het advies van den Kolonialen Raad, op verzoek van den toenmaligen Gouverneur Helfrich uitgebracht. Bij alle scheidingen, die men uitgedacht heeft en nog zou kunnen uitdenken, ontbreekt een scherp criterium voor de beslissing, welke uitgaven *wèl* en welke *niet* overgebracht moeten worden. „En dat criterium", zegt het verslag, „valt toch te eischen, wil men voorkomen, dat in de uitwerking van een stelsel, dat dus danig in de gevestigde orde van zaken ingrijpt, niet telkens wijziging wordt aangebracht."

Wij achten deze redeneering niet juist. Zij schijnt ervan uit te gaan, dat „de gevestigde orde van zaken" slechts in het uiterste geval mag gewijzigd worden, alleen althans wanneer men er iets, dat gebrekenloos is, voor in de plaats weet te geven. Daarentegen scharen wij ons liever aan de zijde van hen, die meenen, dat het tegenwoordig stelsel zoo vol gebleken is, dat men zijne eischen niet te hoog stellen mag, om het voor een ander, dat licht en beter is, te verruilen. Toegevende, dat elk stelsel zijn vóór en zijn tegen hebben zal, kunnen wij niet meegaan met de eisch, dat alleen een splitsing, die feilloos is in hare uitwerking, in aanmerking komen mag. Zelfs zouden wij iets voelen voor een criterium zoo soepel, dat het gemakkelijk naar gelang der omstandigheden, gehan[teerd]

werd kan worden. Juist, wanneer men niet een vast bedrag voor de naar de staatsbegrooting over te brengen uitgaven noemen kan.

Personalia.

De mededeelingen in ons blad over de benoeming van den politiecommissaris Appel in de Huisorde van Oranje en diens bevordering tot ridder in de Oranje Nassauorde blijken op verwarring te berusten. Althans *Voz di Pueblo* deelt mee, dat alleen het laatste bericht juist is.

De N.R.Ct. ontleent aan *het weekblad der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen* het bericht, dat de heer A. B. J. Prakken, administrateur van financiën, in Maart a.s. Curaçao denkt te verlaten.

Uit den Verren Vreemde.

Lausanne nog niet geratificeerd.

Wij hebben nooit veel goede verwachtingen gehad van de conferentie van Lausanne. Men zal zich herinneren hoe wij volhardend schreven: de Turken blijven een inwilliging van al hun eischen vergen en willen er anders om vechten. Daar de westersche mogendheden niet willen vechten, moesten deze, al tegenstribbelend, alles dan ook toegeven. Het verdrag kwam er zoo, maar geratificeerd is het nog niet. De Turken gaan nu door met eenerzijds ratificatie van Frankrijk en Engeland te vergen, doch anderzijds deze mogendheden tot nieuwe concessies te verplichten, nog steeds onder de stille bedreiging van anders aan het vechten te gaan. Daar is nog iets aan toegevoegd: Turkije beschermt handig met de Duitsche concurrentie, die de Franschen zenuwachtig maakt.

Eerst moest het vreemde garnizoen uit Konstantinopel weg, alsmede alle overblijfselen van den door de groote Europeesche mogendheden daar ontplooiden invloed.

In Cilicië moeten de Franschen alles prijs geven. De zoordgrens van Syrië is nog niet vastgesteld, van de onzekerheid profiteeren de Turken alleen. Allen, die Fransch zijn, alles wat Fransch is, wordt er teruggedrongen. Bij Smyrna zijn Fr. mijnen in beslag genomen. Turkije weigert op zich genomen betalingen, legt de hand op toegezegde waarborgen voor erkende schuld, enz., enz.

De Fransche regeering toont zich verstoord. Zij maakt mines van de ratificatie van het Lausanner verdrag niet aan het parlement te kunnen vragen, zoolang dergelijke feiten gebeuren. Maar wat zal zij zoo kunnen winnen of bereiken?

Met Engeland staat het ongeveer zoo. Sedert het zijn ambtenaren en troepen uit Konstantinopel heeft terug geroepen, is 't al in overleg over de regeling der grenzen bij Mosoel. 3½ Maand geleden zijn de onderhandelingen ingezet, maar Angora laat zich niet vinden om voortgang mee te maken. Ook hier zegt het, te wachten op de ratificatie van het verdrag door het Britsche parlement.

Voelt de regeering van Moestafa Kemal Pacha zich tegenover de westersche mogendheden onaantastbaar sterk, van andere zijde voelt hij zich bedreigd op een wijze, die hij minder kalm opneemt. De bomaanslag onlangs tegen hem gepleegd, die hem ongedeerd liet, doch zijn vrouw kwetste, is vermoedelijk een symptoom van den geest van verzet, die in de Mohamedaansche maatschappij is ontstaan tegen het ontnemen van alle wereldlijk gezag aan den khalief.

Het zou logisch zijn geweest, om, wanneer men den durf bezat om de geestelijke Islammacht en de Turksche wereldlijke macht van elkander te scheiden, ook, als konsekwentie hiervan, te aanvaarden, dat de mosem met de regeering van Angora dan niets meer zouden hebben te maken en dat zij alleen den khalief in Stamboel als hun opperpriester zouden hebben te beschouwen. Angora denkt hierover echter anders. Het slingert banvloeken naar de mohamedanen, die Konstantinopel los van Angora durven beschouwen. De Turken, die 't wagen om helderheid te vragen in de verhoudingen tusschen de regeering der Turksche republiek eenerzijds en het khalifaat anderzijds, worden voor den rechter gebracht, beschuldigd van hoogverraad. En terwijl Kemal Pacha zich gerust toont, waar hij openlijk tegen de voormalige vijanden van Turkije optreedt, vreest hij blijkbaar hun stillen invloed toch weer wel. Hij meent in het dwarsdrijven dier mohamedanen den invloed van lord Curzon te moeten zien; wellicht is dit gevoelen ontstaan, doordien het krachtigste protest tegen de scheiding van de wereldlijke en de geestelijke macht is ingekomen van de zijde van het Indian Khalifate Movement, dat vooral geleid wordt door twee vooraanstaande hooge priesters in Britsch Indië.

Zoo is de kringgang weer in werking. Groot Brittannië zoekt achter de onrust in Indië den invloed van de Sowjet, die daarbij in gemeenschap handelen met de leiders der Turksche politiek; Turkije zoekt achter de Mohamedaansche khalifaat-beweging den invloed van Londen. Wij schreven eens: Lausanne und kein End!

Een afzonderlijk Arabisch khalifaat?

In verband met het hier voorafgaande heeft het volgend Times-bericht in meer dan een opzicht zeer bijzondere beteekenis.

Koning Hoessein van den Hedjaz is naar Amman vertrokken tot het brengen van een bezoek aan zijn zoon, den emir Abdoellah Koning van Transjordanië. Het officieel orgaan van Transjordanië heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om een artikel te publiceeren, waarin de bewoners van het land worden aangespoord, koning Hoessein uit te roepen als Khalief van den Arabischen Islam.

De „Times" wijst er op, dat de ontmoeting tusschen den koning van den Hedjaz en zijn zoon Abdoellah de goedkeuring en sympathie heeft van Groot Brittannië, hetgeen kan blijken uit het feit, dat Sir Herbert Samuel en Sir Gilbert Clayton voornemens waren, tijdens het bezoek te Amman daar eveneens tegenwoordig te zijn.

Tot zoover het bericht van het groot cityblad. Gelijk men weet, heeft de door Angora verdreven sultan Mehemet VI niet van zijn rechten op het khalifaat afgezien. Integendeel hij zendt nu en dan berichten de wereld in om aan zijn bestaan en zijn aanspraken te herinneren.

Angora heeft den knoop flink doorgehakt, maar de Turksche kwestie is daardoor niet tot algemeene bevrediging opgelost.

Katoen in Zuid-Afrika.

De „N. R. Ct." gaf hierover een interessante correspondentie.

Het is nog geen twaalf jaren geleden, lezen wij, dat het departement van landbouw de aandacht vestigde op de mogelijkheid van katoenbouw in Zuid-Afrika. Hier en daar werden er proefvelden aangelegd en het resultaat was alleszins bevredigend. In 1913 werd reeds voor een waarde van £ 1000 uitgevoerd en geleidelijk vermeerderde de aanplant, zoodat de uitvoer, over de eerste tien maanden van het loopende jaar, reeds het cijfer bereikt heeft van £ 70.000. De kwaliteit van de hier verbouwde katoen is uitmuntend.

Katoen wordt in Zuid-Afrika verbouwd in het oostelijk gedeelte van de Kaap Provincie, in Natal, Zoeloeland, Swazieland, Oostelijk en Noordelijk Transvaal en in de districten Rustenburg en Waterberg.

Men schat de uitgestrektheid grond, die dit seizoen met katoen beplant is op 50.000 acres.

Welk een vlucht het verbouwen van katoen nog kan nemen, blijkt wel uit het rapport van den heer G. F. Keatings, een deskundige, uitgezonden door de Empire Cotton Growing Corporation, die voorspelt, dat in 20 jaar tijds de jaarlijksche productie van Zuid-Afrika zal bedragen 290.000 balen en stijgen kan tot 500.000 balen.

Evenals in Egypte, heeft de verbouwer van katoen ook in Zuid-Afrika te kampen tegen ziekten voorkomende in de katoenboomen en schade veroorzaakt door insecten. Van deze is die van den bolworm wel de ernstigste. Een ander nadeel is het onregelmatige in het verkrijgen van arbeid tijdens het oogstseizoen. Het plukken van de katoen geschiedt n.l. door inboorlingen. Is het katoenveld gelegen nabij een plaats waar kaffers wonen, dan heeft men weinig moeite met het verkrijgen van werkvolk. Maar bezwaarlijk is het om kafferarbeid te betrekken tot het oogsten van katoen op de ver van de woonplaatsen der inboorlingen gelegen velden. Men tracht thans de inboorlingen te bewegen tot het vormen van groepen, die stelselmatig van het eene naar het andere katoenveld trekken als katoenplukkers.

In Rhodesië moedigt men de inboorlingen aan zelf katoen te planten en zulks niet zonder aanvankelijk succes. De Oceana Development Compagnie heeft thans 21.500 acres beplant met katoenboomen in de Vallei van de Klein Letaba rivier, in het district Zoutpansberg. De kaffers, wonende op haar gronden, die ten minste één akker beplanten met katoen, worden vrijgesteld van het betalen van £ 2 per jaar pachtgeld en ontvangen bovendien nog £ 1 voor elke aldus beplanten akker, onder voorwaarde dat zij hun katoen afleveren aan het kantoor van de maatschappij.

Te Rustenburg en op andere plaatsen gelegen in de streken waar katoen verbouwd wordt, zijn er zuive-

ringsinstallaties, die de geplukte katoen bevrijden van het katoenzaad en het, aldus schoongemaakte product, in balen pakken, gereed ter verscheping. De meeste katoen gaat naar Lancashire.

Welk een vlucht de katoencultuur in Z.-A. ook moge nemen, zoo leert ons het voorbeeld van de enkele hier bestaande wolfabrieken, die een kwijnend bestaan leiden, dat men niet verwachten mag, hier een katoenindustrie te zien ontluiken. Daartoe is hier de blanke arbeid te duur.

Ten einde den aanplant van katoen te bevorderen in Zoeloeland, stelt de regeering zich voor, in de a.s. zitting van den Volksraad, een wetsontwerp in te dienen voor den aanleg van een spoorlijn van een punt gelegen nabij het station Somkele, naar de Pongolarivier. De kosten van aanleg zullen bestreden worden uit den verkoop van regeeringsgronden langs de ontworpen spoorlijn.

Lord Reading blijft aan als viceroy van Britsch Indië.

Bij gelegenheid van een diner, door de European Association, in een hall van de Calcutta Exhibition, bracht de voorzitter, de heer H. W. Carr, in zijn tafelrede de geruchten ter sprake over het voornemen van den onderkoning, lord Reading, om zijn hoog ambt neer te leggen. Zijne Excellentie verklaarde in zijn antwoord, er zelf niets van te weten, „Ik geef er geen aandacht aan", zeide hij, „en gij allen zult zonder twijfel hetzelfde doen na de uiteenzetting van mijn voornemens, zooals ik deze hier gegeven heb."

De vliegtocht naar de Noordpool.

Het blijft Amundsen ernst met zijn plan om per vliegtuig naar of over de Noordpool te gaan. In de a.s. lente wil hij uit Spitsbergen opstijgen, hij denkt dan in 24 à 26 uren de Pool te kunnen bereiken. Naar uit Berlijn gemeld is, zal hij gebruik maken van Dorniermachines, Duitsch model, en zal hij sloepen meenemen om, zoo noodig, ook in zee te kunnen dalen.

In April a.s. wordt de levering verwacht van de drie of vier vliegtuigen. Een proefvlucht met de vliegtuigen zal worden gehouden in Zwitserland. De vliegtuigen zullen vandaar naar Rotterdam vervoerd worden en verder verscheept naar Spitsbergen. Het moederschip zal daar op de vliegtuigen wachten.

De expeditie zal bestaan uit dertig leden, doch slechts zes nemen aan de Poolvlucht deel. De voornaamste taak van de expeditie is overigens, het gebied te bestudeeren van den Noordpool tot Alaska.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur:

Heeren Secretarissen en Penningmeester der afdeelingen worden, voor zooveel noodig, herinnerd aan het bepaalde bij art. 5 van het Huish. Reglement.

De Secr.-Penningm. der Vereeniging.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mr. Th. L. A. Alers te Wassenaar (Park „Kievit"), Huize „Bantool", als rechterlijk ambtenaar.

A. J. van Zanen, Baan 17, te Haarlem, als administratief Ambtenaar B.B.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST EN VOOR 'S LANDS DIENST IN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst:

a. onderwijzer(es) bij het m.u.l.o. (hoofdakte en akte wiskunde l. o. vereischt);
b. onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs (voor onderwijzeres hoofdakte vereischt);
c. opzichter werkplaats voor afd. instrumentmakerij bij den dienst der Staatsspoorwegen;
d. technicus voor electro-zwakstroom bij den dienst der Staatsspoorwegen (leider spoorweg telegraafdienst);
e. officier van gezondheid 2de klasse (in vasten of tijdelijken dienst).

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
hoofdonderwijzer met akte wiskunde.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Ministerie van Koloniën, 9de afdeeling, onderafdeeling A.B. (voor de betrekkingen genoemd onder a t/m d), tot de 8ste afdeeling (voor de betrekking onder e) en tot den heer H. P. van Nieuwenburg, J. Pzn. Coenstraat 30, 's-Gravenhage, voor de onder 2° genoemde betrekking.

Mutaties van 9 tot 16 Jan. 1924.

Nieuwe leden:

Zijne Excellentie Jhr. Mr. W. M. van Weede van Berencamp, Gezant der Nederlanden, Weenen I, Burgring 1.
Mr. J. van Hoeve, Advocaat en Procureur, Amsterdam, Hoofdweg 120, ƒ 5.
P. J. Hommes, Groningen, Vischmarkt 24a. ƒ 5.
P. Boeken, Kartinilaan te Medan. ƒ 5.
Nederlandsch-Indisch Uitgevers Bureau, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 95. ƒ 5.

Afschrijven:

Mevrouw Wed. Dr. R. J. Koppenol, geb. de Seyff, Den Haag, Beeklaan 284 (overleden).
Dr. H. H. Breuning, Lector a. d. Rijksuniversiteit, Groningen, Rabenhaupistr. 2.

Adresveranderingen:

G. H. Sliep, Controleur 2e kl. P. T. T., van: Rotterdam, Oudedijk 177a, naar: Weltevreden, Poste restante.
A. F. Rohn, van: Amsterdam, Meezenstraat 321, naar: Deventer, Nieuwe Markt 2.
J. B. ten Broek, van: Steenbergen naar: Deventer, Nieuwe Markt 2.
E. K. H. Pluim Mentz, oud-Generaal-Majoor N.-I. te Den Haag, van: ten Hovestraat 37 naar: ten Hovestraat 73.
Mr. J. W. Ramaer, Den Haag, van: Stadhouderslaan 1[illegible] naar: Bentinckstraat 133.
J. C. Schift, Den Haag, van: Obrechtstraat 490 naar: Obrechtstraat 431.
J. J. B. van der Chijs, Directeur Ned.-Ind. Uitgevers Bureau, van: Delft, Noordeinde 14, naar: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 95, ƒ 10.—.
C. P. J. Süverkropp, Lid Rekenkamer O.-I., van: Weltevreden, Kramat 1, naar: Den Haag, van Bylandtstraat 101, ƒ 5.—.
Ir. H. van Heyst, Civiel Ingenieur, van: Gouda, Wijdstraat 4, naar: Semarang, p/a. W. H. Müller & Co.
Mr. H. W. Pruissen, Lid Raad v. Justitie, van: Tiel naar: Weltevreden, Dep. v. Justitie.
J. A. J. Vermaat Jr., Hoofdambtenaar S.S., van: Weltevreden, Tanah Abang Oost 63, naar: Bandoeng, Tasmanplantsoen 41.
H. Broekhuis, Kapitein Inf., van: Magelang naar: Tjimahi.
A. A. Th. Fortgens, Mil. Apotheker 1e kl., naar: van Heutszstraat 16 te Malang.
O. Horst, Controleur B.B., naar: Roeteng (Flores).
M. L. Ingram, Controleur B.B., naar: Kalianda (Zuid Sumatra).
J. de Nijs, Hoofdopzichter Mijndienst, naar: Djeboes (Banka).
G. Ponderayen, van: Padang naar: Batavia, p/a. S. van Nierop & Co.'s Handel-Maatschappij.
A. van der Stoep, Chef Postkantoor, van: Banda Neira naar Paree (Java).
A. A. Vermeulen, Hulpprediker bij de Protestantsche Gemeente, van: Tjamplong (Timor) naar: Poerwakarta (res. Batavia).
J. van der Zwaal, Ambtenaar B.B., naar Pagar-Alam (Palembang).
Mr. J. B. R. J. T. Pilon, van: Rome naar: Hotel Post te Seefeld (Tirol).
C. C. Ouwerling, Ass.-Resident, van: Delft, Vermeerstraat 7, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
A. J. Koens, O.-I. Ambtenaar m.v., van: Amsterdam, Sarpathipark 89, naar: Den Haag, van Swietenstraat 75, ƒ 5.—.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren *f* 1,50, noenmaal *f* 0.75 en diner *f* 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk). Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer. Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.) Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien). Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd **Heulstraat 17** (zetel Hoofdbestuur).

95